

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Francisci Svarez Granatensis E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Primarij
at[que] Emeriti olim Professoris Tractatvs Qvinqve, Ad
Primam Secvndae D. Thomae**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1629

Dispvatio II. De peccato mortali, & veniali, continens sectiones octo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94065)

quomodo: & ratione etiam huius grauitatis efficitur sepe, vt peccatum ex specie sua minus graue, sit simpliciter maius, quam aliud: & ratio est, quia licet grauitas essentialis praecipua sit, tamen illa etiam, qui ex circumstantiis sumitur, tanti est in materia morali, vt interdum plus conferat secundum prudentem existimationem ad peccati augmentum morale, quam ipsum obiectum. Dices. Numquam in naturalibus contingit, vt res, quae in essentia specifica est minus perfecta, in indiuiduo sit perfectior propter circumstantiam. Respondeo primo. Multi hoc negant, vt patet in caelo comparato ad multa animalia, & ratio reddi potest, quia absoluta perfectio creaturae non ex sola substantia, sed etiam ex accidentibus magna ex parte constat, vt D. Thomas 1. part. question. 5. articulo 6. docet. Respondeo secundo, licet physica species maneant in indiuiduo; tamen in ordine ad mores, & usus hominum in indiuiduo indicantur melius propter accidentia, vt patet in argento comparato ad aurum: in proposito ergo malitia, qua physice videtur esse in essentia perfectionis speciei, in indiuiduo propter accidentia est simpliciter deterior in ordine ad mores hominum. Cuius signum etiam est, quia secundum rectam prudentiam tale peccatum existimatur maiori poena dignum.

VI. De quantitate peccati postquam.

VII.

De tertio grauitatis genere, nihil aliud dicendum est, quam illam ex circumstantiis, quae speciem mutant, oriri: ex quo etiam fit, vt peccatum ex obiecto leuius, propter hanc quantitatem censetur simpliciter grauius: quare haec omnia pensanda sunt, ad ferendum iudicium de grauitate peccati, & illud praeterea in his praecipue, quae ex iure positio pendunt: quam scilicet vim habet praecipuum impositum, & quam obligationem legislator potuerit, & voluerit imponere, quod partim ex materia, partim ex forma, & verbis legis colligendum est.

Ex his tandem facile eueritur Stoicorum error, qui, vt refert Cicero 3. & 4. de finibus, & latius paradoxo 3. & 4. dixerunt omnia peccata esse paria, quos sequutus est postea Cyprianus, teste Augustino de haeresibus in 82. & videtur fauere D. Basilius in questionibus breuioribus in 293. dicens in Testamento nouo nusquam peccatorum distinctionem maiorum, ac minorum reperiri, contra quem errorem disputat Augustinus supra, & epistola 29. ad Hieron. ad Hieronymum. libro 2. contra Iovinianum, & epistola ad Celantium, & ex Scriptura patet quaedam peccata esse maiora, quaedam minora, Matthaei 5. a versu 19. Ioann. 19. Qui me tradidit tibi minus peccatum habet: & Ezechiel. 16. versu 47. & experientia, atque ratione constat, quia cum grauitas peccatorum, ex tam multis iam enumeratis infurgat, quae non aequae in omnibus peccatis reperiuntur, constat non omnia esse paria. Ratio etiam D. Thomae 1. 2. question. 73. articulo 2. optima est, quia non omne peccatum omnem ordinem, & rectitudinem rationis destruit. Et hoc sensu ait, peccatum non esse puram priuationem: non quia necessarium sit omne peccatum, praecipue quoad formale eius, aliquid posituum continere, haec tota peccati deformitas priuatio est, & vere potest dari pura omisio, de disp. seq. sed quia nullum peccatum contrarium est omni rectitudini rationis, sed aliud rectitudini solum iustitiae, aliud solum temperantiae, &c. quia igitur non totum bonum tollit, ideo est non pura, id est, non totalis priuatio. Ex quo euidenter sequitur posse esse magis, vel minus grauem, sicut etiam perspicuum est, plura peccata destruire magis rectitudinem in primam secunde D. Thomae.

nem rationis, quam vnum, & consequenter esse minus malum.

VIII.

Rationes Stoicorum omitto, neq. D. Basilius contrarium sentit, homilia enim 12. ex variis, & homilia in Psalmo 7. & in 14. aperte docet fidei veritatem: quare ille liber quaestionum multis non probatur tanquam Basilius. Alii dicunt illa verba fuisse inducta ab haeretico, vel incipienti: vel certe Basilius solum docere Euangelium non attulisse distinctionem peccatorum, non tamen dicit eam abstulisse: vel, quod verisimilius est, vult perfectionem legis Euangelicae a nobis requirere, vt peccata omnia diligenter caueamus, & quoad hoc nullam distinctionem faciamus peccatorum maiorum, vel minorum: quam tamen ipse indicat question. 4. in eodem libro, & eodem modo Hieronymus. in epistola citata ad Celantium. vbi ex professo constituit inaequalitatem peccatorum; dicens in quolibet gradu aequale peccatum esse vel prohibita admittere, vel iusta non facere: solum enim vult ista omnia praecipua aequaliter, id est, sine distinctione personarum omnes obligare.

DISPUTATIO II.

De peccato mortali, & veniali.

N disputat. praecedenti nonnullas diuisiones peccati explicatas reliquimus, quia faciliores erant, nunc tres praecipue supersunt cognoscendae, & exponendae: quae ad cognoscendam peccati essentiam, & grauitatem necessariae sunt. Prima est ea, quam proposuimus, in qua peccati deformitas erit radicitus explicanda: de qua D. Thom. 1. 2. question. 73. articulo 5. & question. 88. & 89. nos vero de tota re hic dicemus.

SECTIO I.

An sit aliquod peccatum mortale, & quae sit eius grauitas.

Prima propositio. Certum est de fide multa dari peccata mortalia. In hac conueniunt Catholici omnes, & haeretici, vt patet ex illis locis, in quibus peccatum vocatur mors animae Matthaei 18. & 19. ad Roman. 8. ad Galatas 5. 1. Ioan. 8. Qui non diligit, manet in morte. In explicanda autem huius peccati ratione, est magna dissensio, & omisio haereticis, cum quibus disputabimus sect. 4. prima sententia est peccatum mortale esse illud, cui aeterna poena lege Dei debetur, quam putat probatiorem Scotus 2. d. 21. & ea vti videtur D. Thomas supra, & August. tom. 9. in Ioan. & Enechirid. cap. 64. quae sententia verum quidem dicit a posteriori: non tamen explicat rationem peccati mortalis, mortale enim est non quia tali poena puniatur: perituum enim est peccatum mortale, licet non puniretur a Deo, & demones peccata mortalia committunt, quae non puniuntur nouis poenis.

I. propositio dari peccatum mort. De quidditate eius 1. sententia.

Secunda sententia affirmat peccatum esse mortale, quia diuino praecipio aduersatur, ita Scotus supra, & Gab. 2. d. 2. Quod si obiciatur hoc esse commune omni peccato. Respondet Scotus solum peccatum mortale esse verum, vt solum peccatum, & reliqua non esse contra praecipuum, & reliqua non esse contra praecipuum, & reliqua non esse contra praecipuum, & reliqua non esse contra praecipuum.

II. Sententia.

3. Sententia
verior.

sed cōtra confitum, quod non esse recte dictum infra demonstrabitur: & ideo Adrianus quodlibeto 7. q. 3. explicans hoc, dicit peccatum mortale esse contra praeceptum in re graui, quod licet in re forte verum sit, tamen non explicat istius peccati rationem. Tertia sententia est D. Thomae, qui istius peccati rationem in duobus ponit, in auersione scilicet peccantis ab ultimo fine vero, qui Deus est, & conuersione eiusdem ad creaturam tanquam ad vltimum finem, iuxta quam sententiam.

III.
2. Propositi-
o pro 3. sen-
tentia.

Secunda propositio est. Mortalis peccati deformitas in hoc consistit, quod per illud virtualiter, & moraliter plus amat peccator creaturam, quam Deum. Colligitur haec conclusio ex illo Ioan. 10. *Qui diligit patrem plus quam me, non est me dignus, id est, (vt exponit sancti) qui ob amorem patris praecepta mea transgreditur, Ioan. 12. dilexerunt gloriam hominum plus quam Dei, quod colligit Euangelista, quia timore humano non audebant confiteri Christum, quem cognoscebant. Jeremi. 2. dereliquerunt fontem aquae viuae, & foderunt sibi cisternas, &c. & ad Phil. ppenfes 3. quorum Deus venter est. ad Galat. 5. ideo auaritia dicitur idolorum seruitus. Idem potest colligi ex Tridentino sess. 6. c. 5. Augustinus 3. de libero arbitrio cap. 24. peccatorem (ait) velle sibi esse Deum, iuxta illud, *eritis sicut dii.* idem 10. de Trinitate cap. 10. & 14. de Ciuitate cap. 24. & lib. 21. cap. 26. & lib. 83. q. in 30. Chrysost. homil. 13. ad Philipp. conueniunt fere Theologus, & D. Thomas 1. 2. q. 53. & 2. 2. q. 34. art. 3. & quod 7. de malo artic. 9. Bonauent. in 2. d. 42. art. 2. Albert. q. 3. Durand. q. 6. Caietan. 1. 2. q. 1. art. 5. & videri potest Richard. 1. de distinct. peccati mortalis à veniali. Ratione probatur quia per peccatum mortale homo auertitur à Deo, secundum fidem: ergo non habet vltra Deum pro vltimo fine: ergo sua voluntate aliquid virtute dilexit tanquam vltimum finem: ac proinde super omnia. Secundo, qui mortaliter peccat, non diligit Deum super omnia, dicitur enim Ioan. 15. *Qui diligit me mandata mea seruabit:* ergo aliquid praeter Deum diligit super omnia. Quia necesse est amorem hominis esse in aliqua re positum, iuxta ea, quae diximus disput. 1. de vltimo fine tract. 1. Tertio ex effectibus peccati, moraliter id potest probari: propterea n. est irreparabile humanis viribus, quia ipsium finem vniuersalem tollit, qui est totius boni principium, & praeterea etiam illi est iniuncta poena aeterna, vt supra diximus. Ex quibus intelligitur, quomodo mortale peccatum dicatur charitati contrarium: non enim contrarietas physica, sed moralis: eo modo, quo gratis iniuria est contraria amicitiae, & eam dissoluit, & praeterea quia forte priuat actum speciali honestate charitatis, vt infra dicemus. Ex dictis etiam sit, non quaecumque deordinationem, quae circa Deum ipsum proxime versari potest, ad peccatum mortale pertinere: vt patet in odio Dei indeliberato, sed solum illam, quae ita actui coniungitur, vt operantem ipsum ab vltimo fine auertat, & virtute, & moraliter faciat creaturam illi anteponere, ex quibus soluentur facile nonnulla, quae Scotus in hac D. Thomae doctrina cauillatur, quae videri possunt in Caietano, qui omnes dissoluit rationes.*

IV.
Arguitur 1.
contra hanc
propositi.

Alia via arguit contra hanc veritatem Adrianus supra, primo, quia contingit mortaliter peccare ex ignorantia, imo putando obsequium prestare Deo: ergo si quis ita peccat, non amat aliquid plus quam Deum, nam ex amore ipsius Dei peccat. Secundo saepe aliquis ita peccat circa vnam creaturam, vt illi multas alias praeferat vt cum quis peccat propter diuitias, propter quas

non perderet vitam, neque honorem, & tamen illemet paratus est vitam ponere pro Dei fide: ergo signum est non amare illam creaturam, scilicet diuitias plusquam Deum. Confirmatur, saepe aliquis ob amorem amici peccatum vitat, quod alias non vitaret: ergo plus diligit amicum, quam obiectum illius peccati, & tamen Deum plus diligit, quam amicum: pono enim amicitiam esse honestam: ergo, &c. Et idem argumentum est. Si quis ob amorem amici vnum Dei praeceptum transgrediat, nouem tamen obseruet propter amorem Dei, ille enim non videtur amicum diligere plusquam Deum, quandoquidem ex Dei amore plura facit bona. Tertio saepe quis peccat spe veniae, quam si non haberet, non auerteret peccare, quia re vera non vult semper carere Deo: ergo signum est super omnia retinere amorem Dei, & solum in illo actu non exercere illum. Propter haec argumenta Adrianus discedit à communi sententia, & negat eum, qui mortaliter peccat, consentire suum finem vltimum in creatura, & eam plus diligere quam Deum, qui tamen concedit, eum qui mortaliter peccat, iam non diligere Deum super omnia, in quo neque factis sibi constat, neque latius conuenienter loquitur.

Pro explanatione aduertendum est verum esse eum, qui mortaliter peccat, neque semper expresse contemnere, aut odio habere Deum, neque formaliter & explicitè creaturam aliquam plusquam Deum, & cetera omnia diligere, neque etiam se, & sua omnia formaliter referre in aliquam creaturam, tanquam in finem vltimum: hanc enim expressam voluntatem non reperiri constat experientia euidenti: igitur secundum implicitam, & interpretatiuam voluntatem explicandum hoc est, nam re vera ita se gerit qui peccat mortaliter, vt moraliter censetur, & conuincatur Deum deserere, & alterum finem vltimum sibi proponere: & ratio est, quia voluntarie compeditur id quod Dei amicitiae repugnat: item quia medium deserit ad verum vltimum finem consequendum necessarium, vnde quod in se est perpetuo se illa felicitate priuat.

Ad primum igitur argumentum Adriani respondetur ex D. Thomae quaest. 7. de malo artic. 5. eum qui ex ignorantia peccat, licet putet se amare Deum, re tamen vera non amare, & ipso opere potius contrarium facere: effectus simile, si quis ex beneuolentia amici emitteret sagittam, vel ense luderet, tamen ita incaute, vt amicum occideret. Vnde ad Romanos 10. eos Paulus dixerat *emulationem Dei habere non secundum scientiam.* Et subdit, *ignorantes iustitiam Dei, & suam volentes statuere, iustitiam Dei non esse subiectos.* Ad secundum respondeo, eum qui peccat, praeterea valde errare, & sibi ipsi non constare, nam saepe non intelligit, quid magis, vel minus velit, & affectus habet contrarios, quia ista contrarietas non est expressa & formalis, sed, vt dixi, est interpretatiua secundum veram & prudentem estimationem moralem: & idem dicitur ad confirmationem, quae fere idem probat. Atque idem est de illo casu, si quis nouem praecepta custodiens vnū praetermittat, nam hoc ipso totam Dei amicitiam parui pendit, quia haec consistere non potest nisi integra legis obseruatione. Ad tertium respondetur idem, quod ad praecedens, nam illud de spe veniae nihil refert, non enim tollit prauam voluntatem, sed auget potius, & ille nihilominus quod in se est omnino deserit vltimum finem, quem per se iterum non potest obtinere.

SECTIO II.

An deformitas proprie constituens peccatum mortale sit distincta ab illa, quam actus habet ex obiecto.

I. Argum. negativum.

Non videtur esse distincta: quoniam malitia ipsa moralis ex obiecto sumpta per se ipsam reddit actum inordinatum circa ultimum finem, & in hac deordinatione consistit ratio peccati: ergo non oportet fingere aliam gravitatem: sicut cum quis committit actum iniustitiae, non sunt ibi duae deformitates, alia contra rationem, & operantem ipsum, alia contra proximum, sed est una, & eadem, quae respicit rationem, ut regulam, & operantem, ut subiectum: & proximum, ut obiectum: ad hunc enim modum videtur peccatum mortale esse contra rationem, & Deum. Confirmatur primo Nam diximus supra generales circumstantias actuum humanorum non addere specialem malitiam: actum autem aliquid esse deordinatum ab ultimo fine, est generalis conditio actus mali: ergo. Confirmatur secundo. Nam ista ratione residuo actus virtutis cum ultimo fine non reddit novam honestatem, & simili modo agere contra obedientiam Dei non addit specialem deformitatem, quia id non est per se intentum.

II. Resolutio vera.

Notatio pro resolutionis probatione.

Respondeo tamen peccatum mortale, ut sic, constitui ex speciali quadam deformitate, quam talis actus habet in ordine ad Deum ut ultimum finem, quae fere semper distincta est a malitia, quam habet actus ex obiecto. Hoc satis indicat D. Thomas in tota hac materia de peccatis, & 3. p. q. 86. art. 4. ad quintum, & alii Theologi, & sancti citati, & ut probeur, & intelligatur, advertendum est actum moraliter malum hoc ipso, quod est malus necessario carere debito ordine ad ultimum finem, & carentia huius rectitudinis, ut sic, non addit malitiam distinctam, ut fere probant argumenta facta, & exemplum de rectitudine actus virtutis: tamen non est ista carentia, quae constituit peccatum mortale, ut sic: nam ut videbimus communis ea est peccato veniali. Præter hanc igitur carentiam rectitudinis addit peccatum mortale propriam quadam offensionem ipsius ultimi finis, & amoris illi debiti, quae non iam consistit in illa carentia ordinationis, sed in quodam quasi contemptu virtuali ipsius ultimi finis. Ex quibus facile patet conclusio posita, quoniam ista propria deformitas, & malitia, quae peccatum mortale constituit, sub diversa ratione formali magis adversatur rectae rationi, quam deformitas ex obiecto sumpta: nam hæc est contra rationem, prout est regula iustitiae, temperantiae, &c. Illa est contra rationem, ut recte dicitur de amore, & existimatione habenda de ultimo fine: nam illa omni ratione est finita, hæc vero quodammodo infinita est, ut infra videbimus, illa pertinet ad malitiam conversionis, ista vero ad malitiam aversionis, quibus malitiis secundum Theologos diversae peccata attribuantur quod signum est illas esse distinctas. Et tandem istae deformitates separari possunt saltem per ignorantiam inuincibilem, ut videbimus.

III. Constituta subortiva ex resolutione diluitur.

Sed quaeret aliquis, in quo genere, & specie malitiae sit hæc propria deformitas, quae peccatum mortale constituit. Respondeo ex sententia Sanctorum, & D. Tho. supra tractata peccatum mortale ut sic, contrarium esse charitati, atque adeo deformitate in hac ad speciem malitiae odij Suarez in primam secundam D. Thom.

Dei esse reuocandam, eo modo, quo malitia omnis, quae ex circumstantia indirecte voluta oritur, ad illud vitium reducitur, ad quod pertineret si directe esset voluta. Dices hæc deformitas non consistit in priuatione honestatis debite actui, quae ad charitatem Dei pertineat, nulla enim talis honestas debetur semper actui morali. Respondeo non deberi absoluto præcepto, deberi tamen quasi conditionato præcepto, vel ex hypothesi, nam si homo operatur, tenetur sua actione non laedere amicitiam Dei. Ex quibus infero omnia peccata mortalia, ut mortalia sunt, habere aliquam deformitatem eiusdem speciei moralis, in qua conveniunt, licet differant in malitiis sumptis ex obiecto: id patet, quia conveniunt in ista malitia aversionis, quo modo intelligitur illud Iacobi, Qui in vno offendit, factus est omnium reus. Advertendum est autem in hoc aliquid speciale habere odium Dei formale, nam in illo est illa malitia quasi perfectissima, & formaliter, & directe, quia tale peccatum veluti directe fertur in ipsam aversionem, & ideo non videntur in illo actu esse duae deordinationes, neque ideo minus peccatum est, tum etiam, quia illa una deordinatio est fortasse maior, quam duplex alia in aliis peccatis intentata: tum etiam, quia veluti duplici titulo virtute continet tale odium Dei, istam deordinationem, primum directe, ut dictum est, deinde virtute, quatenus tale odium ex aliquo inordinato amore alicuius creaturae procedit, quam creaturam virtute creatori præfert.

Notatio pro Dei odio.

IV. Ad argumentum in num. 1.

Ad argumentum initio propositum patet solutio ex dictis, neque est simile illud de iustitia: quia reuera proximus pertinet ad obiectum iustitiae, & consequenter etiam ad iniustitiam obiectum. In proposito vero malitia, quam peccatum mortale habet in ordine ad Deum, distincta est ab illa, quam habet in ordine ad obiectum: negandum tamen non est utramque esse contra rectam rationem, sed diverso modo, ut dictum est. Ad primam confirmationem patet etiam responsio: nam finis ultimus ratione quadam est circumstantia generalis, quia omnes actus honesti saltem natura sua debent tendere in illum, & iidem si turpes sint carent debito ordine ad illum, tamen idem finis ultimus habet rationem particularis obiecti, vel circumstantiae, quatenus proprio, & peculiari modo potest vel amari, vel odio haberi, &c. & hoc modo versatur circa illum peccatum mortale, ut mortale est, & per hoc etiam patet ad secundam confirmationem. Illud vero quod de inobedientia assertur, non est simile, quia actus turpes non semper sunt peculiari modo contra virtutem obedientiae, neque formaliter, neque virtualiter, sed materialiter tantum: nam licet sint contra præceptum tamen non omnis præcepti observatio per se, & formaliter pertinet ad obedientiam, sed singula præcepta ad singulas virtutes referuntur, unde offendere isto modo Deum, ut legislatorem, non est proprium inobedientiae, sed generalis conditio omnium vitiorum.

V. Dubium.

Sed superest una difficultas circa dicta in hac, & præcedenti sectione. Nam fieri potest, ut aliquis cognoscens homicidium esse malum morale, etiam contra charitatem proximi, inuincibiliter ignoret esse contrarium Deo, vel ultimo fini: tum quia non est ita per se notum actum malum esse contra Deum, tum etiam quia potest ignorare quis inuincibiliter occidere proximum esse contra ultimum finem, quia neque formaliter, neque virtute talis ignorans vult averti ab ultimo fine. Consequens videtur absurdum, primo quia ad peccandum mortali-

ter satis est transgredi legem naturæ cognitam, & præcipue agere contra charitatem proximi, Secundo, quia alias omnes gentes quæ ignorant Deum, vel istam offensionem Dei per actus nostros, non peccarent mortaliter: non ergo punirentur pœna æterna propter actus suos malos.

VI. *Vulgari dissolutio huius dubij.*

Ad difficultatem hæc communis solutio esse videtur, non obstante quacumque ignorantia inuincibili, vel de Deo, vel de fine ultimo, actum humanum moraliter malum, hoc ipso, quod est contra rationem in re graui, habere necessario coniunctam illam deordinationem & grauitatem, quæ propria est peccato mortali: quia hæc ex natura rei sequitur, & ideo nulla ignorantia impediri potest. Quæ quidem responsio haberet locum, si deordinatio hæc solum esset illa carentia rectitudinis actus moralis ad vltimum finem, quia hæc nullam grauitatem addit malitiæ morali, quam actus habet ex obiecto, sicut etiam patet in rectitudine actus virtutis: & hoc modo loquuti fuimus supra sectioni. 1. non tamen videtur posse habere locum ista responsio in deordinatione ista, quæ propria est peccati mortalis: primo, quia ista deordinatio, & auersio propria peccati mortalis est deordinatio moralis vere, & in specie distincta à malitia sumpta ex obiecto: ergo debet esse voluntaria, hoc enim est de ratione malitiæ moralis: ergo debet esse aliquo modo cognita. Secundo ista conuersio ad creaturas, vt ad vltimum finem, non est per expressam, & formalem voluntatem: debet ergo imputari secundum rectam moralem prudentiam, sed vbi est illa ignorantia, cum non sit neq; virtualis voluntas, non potest homini rationabiliter imputari: ergo. Tertio qui id faceret, quod est peccatum mortale inuincibiliter ignorans, & putans esse veniale, sine dubio non committeret illam deordinationem propriam peccati mortalis: huiusmodi autem videtur esse dispositio operantis in casu difficultatis propositæ, nam, vt infra videbimus, peccatum mortale nihil aliud est, quam malum quoddam morale contrarium vltimo fini: tale vero non putat esse suum opus ille, qui cum tali ignorantia operatur.

VII.

Quare dicendum videtur postea illa ignorantia, actum illius hominis habere totam illam malitiam moralem, quæ nata est oriri ex obiecto prauo cognito, non tamen illam propriam deordinationem & prauitatem, quam proprie constituere diximus peccatum mortale. Ad inconuenientia illa, quæ inferuntur. Respondedo primo inconueniens esse ponere talem ignorantiam inuincibilem, quæ forte per multum tempus in paucis hominibus reperitur: tamen illa postea concedenda sunt cætera, quæ sequuntur: quod vero attinet ad pœnam tali actui debitam, an futura esset æterna, quando quidem actus ille per se non priuat vltimo fine: an vero temporalis esse possit, dicemus infra agentes de peccatorum pœnis.

SECTIO III.

An malitia peccati mortalis sit infinita.

I. *Senten- tia.*

Theologi affirmant, vt patet apud D. Thomam 1. part. question. 1. art. 2. sed in modo explicandi differunt, quidam censent illam malitiam esse infinitam simpliciter, quod tenet Medina. Codic. de penitentia tit. de satisfactione quest. 1. Fundamentum sumitur ex argumentatione calculatoria, quia dignitas personæ offensæ aggra-

uat malitiam: ergo si dignitas Dei offensa est infinita simpliciter, etiam offensa. Confirmatur primo, quia in Deo sunt infinitæ perfectiones, quibus omnibus contrarium est peccatum mortale: sunt etiam infinitæ rationes propter quas prauum est offendere Deum, quæ omnes augent malitiam. Confirmatur secundo, quia peccatum mortale constituit alium finem vitium, tum etiam, quia quod in se est inferius trahit am Deo. Confirmatur tertio, quia hæc sola ratione non potest creatura condigne Deo pro peccato vno satisfacere, quia non potest tantum reddere bonum, quântum abstulit. Alii vero Theologi communiter in 3. distin. 20. Paludan. quest. articul. 2. & in 4. distin. 15. Scotus s. quoniam ad primum, censent totam istam malitiam esse infinitam secundum quid, quod sequitur Caietanus 3. p. & mihi videtur verius.

Aduerendum est quæstionem esse non de illa malitia, quam habet peccatum ex obiecto prauo, nam illam omnes censent esse finitam, sed de illa peculiari deformitate, quam peccatum habet contra Deum, vt est auersio ab vltimo fine, in quo duo possumus considerare, primo speciem illius malitiæ, secundo quântitatem, & quasi intensiorem illius malitiæ. Sit ergo prima propositio. Malitia illa secundum suam speciem non potest dici simpliciter infinita, sed bene secundum quid. Prima pars patet, quia est in specie malitiæ certa & determinata, quæ ab aliis speciebus distinguitur, & illas neque formaliter, neque eminenter continet: non formaliter, quia alias illa malitia formaliter esset malitia inuicibilis, infidelitatis, &c. non eminenter, quia non est veluti principium primum, & causa aliarum deformitatum, licet sit cõiuncta sæpe cum multis malitiis. Confirmatur, quia hæc deordinatio ad speciem malitiæ odii Dei reducitur, imo in illa specie ex modo, quo committitur, habet imperfectam rationem: at vero odium Dei, & eius malitia est determinata, & finita species vitii, & malitiæ: ergo, &c. Secunda pars probatur primo, quia hæc malitia est contra infinitum obiectum: quare hoc modo dicitur obiectiue infinita, sicut charitas, vel lumen gloriæ: item quia ex specie sua est summe praua, & turpis inter omnes malitias, quæ esse possunt, etiam si illæ in infinitum multiplicentur, quia inter mala maius est malum culpæ, quam pœnæ, & inter mala culpæ maxime in essentia grauitate, est odium Dei, & hæc grauitatem peccatum mortale participat, & hoc etiam confirmant rationes factæ initio. Dices, isto modo dicitur peccatum contra Deum infinitum secundum quid. Respondedo concedendo: tamen in ista infinitate potest esse magis, & minus: quod aperte docet illam esse infinitatem secundum quid, & in hoc gradu peccatorum, caput continet odium Dei, & ideo illud est maxime infinitum.

Secunda propositio. Hæc malitia peccati mortalis non est infinita in quantitate, vel intensi-
ne. Probat primo, quia, supra diximus, non omnia peccata sunt æqualia, sed alia aliis maiora, vel minora: ergo non est infinita eorum malitia, sed habet terminum. Antecedens suadetur, quia peccata mortalia non solum sunt in æqualia secundum eam malitiam, quam habet ex conuersione ad obiectum, sed etiam in ea, quam habent ex auersione à Deo, quod patet, quia illa prior malitia sit grauior, vel minus grauis propter diuersum modum voluntarii, & ob diuersas circumstantias, sed ipsa etiam auersio potest esse diuerso modo voluntaria, & cum variis circumstantiis, quæ semper conferunt ad maiorem vel minorem

2. Sententia.

II. Notatio pro decisione.

1. Propositio.

III. 2. Propositio.

norem grauitatem cuiuscumque malitiae moralis, quia illa non oritur ex obiecto solum, sed ex his omnibus, ut dictum est, & per se videtur nec tum. Confirmatur, nam maior malitia est contra Deum vel eum non esse, quam id velle indirecte, & in alio, v.g. volendo furtum: ergo inter ipsas malitias directe volitas, poterit esse inaequalitas ratione diuersi voluntarii, & circumstantiarum: nam generaliter, & per se loquendo, cum peccatum mortale grauius sit ex proprio obiecto, & per se: etiam est grauius, vt est contra Deum, quia in hoc est maior contemptus Dei, eo quod in se magis auertit a fine vltimo.

IV. *Maisio facta probatio.*

Dices illam malitiam esse infinitam quidem simpliciter, & nihilominus posse esse maius crimen, quia tota haec infinitas licet dicatur simpliciter, in ratione quantitatis & intensiōis, tamen absolute est infinitas secundum quid, scilicet intra certam speciem: in infinitis autem secundum quid, vnum potest esse maius alio. Sed hoc recte non dicitur inter infinita etiam secundum quid: quia qua ratione alias finita sunt, potest quidem esse vnum maius alio, non tamen sub ea ratione, qua sunt infinita simpliciter, in quantitate: vt si esset calor simpliciter infinite intensus, posset quidem esse alia qualitas absolute maior, vel efficacior propter perfectionem essentiae, non autem posset intelligi calor intensior: sicut autem est in proposito, nam ista deformitas, de qua loquimur, in omnibus peccatis mortalibus est eiusdem rationis: quare si in omnibus est infinita simpliciter, non esset maior, neque minor, & haec conclusio magis ostendetur soluendo argumenta.

V. *Ad secundam in mun.*

Ad primum respondetur, illum modum argumentandi potissimum habere locum in his, quae sunt eiusdem speciei, vel ordinis: nam si arguendo fiat transitus ad res diuersarum specierum tantum concluditur infinitas secundum quid, vt patet a simili in cognitione, vel amore Dei, arguendo illo modo, quo amor est perfectioris obiecti, eo est perfectior, &c. vnde tantum concluditur illam speciem quae versatur circa infinitum obiectum esse altioris rationis. Potest quis obijcere. Quomodo ergo ex simili argumentandi modo concludunt Theologi meritum Christi esse infinitum simpliciter, & dignitate personae meritis. Respondetur nunc non agimus de dignitate meriti, vel poenae, sed de reuerentia, & deformitate, & quo ad hoc eadem est ratio de operibus Christi, nam illa etiam habebunt finitam bonitatem, & intrinsecam.

VI. *Ad confirmandam.*

Ad primam confirmationem respondeo non proprie dici, sed per exaggerationem esse infinitas rationes non peccandi, aut infinitas perfectiones in Deo, nam in se est vna ratio adaequata, & vna perfectio: & licet per plures conceptus nostros possit distingui, tamen semper ratio formalis specificans hanc malitiam, vnica est, & vna honestas ipsi opponitur.

VII. *Ad confirmationem in eodem mun.*

Ad secundam confirmationem dico etiam non proprie dici peccatum esse destructiuum, & contristatiuum Dei per se: quia reuera etiam quantum est de se non habet vllam vim ad inferendam tristitiam, quia nihil potest efficere, quod vere sit Deo malum: nihil autem potest esse contristatiuum Dei, nisi quod est vere malum eius: & in hoc valde est diuersa conditio hominis, & Dei. Deinde licet sit peccatum de se contristatiuum Dei, non propterea tantam habere malitiam, quantum si destrueret Deum. Patet a simili, quia peccans contra Sanctum blasphemando illum, de se contristat illum, & consequenter tollit beatitudinem, non tamen ita grauius in primam secundam D. Thomae.

niter peccat, ac si reuera illi tolleretur beatitudinem. Praeterea in actionibus moralibus actionem esse damnificatiuam per se, si qui operatur est certus nullum de facto illaturum damnum, non multum aggrauat malitiam eius, pensandum est ergo tantum ex affectu operantis, vnde in proposito concedo, cum qui mortaliter peccat, propterea grauisime peccare, quia virtute vult Deum non esse Deum, & aliquid praefert a-mori eius, & virtute vult alium vltimum finem sibi constituere praeter Deum: & quia duo fines vltimi hominis simul esse non possunt, virtute vult Deum non esse, non tamen propterea voluntas haec tantam habet malitiam, quantum videtur esse in illo obiecto, scilicet Deum non esse, quia, vt saepe dixi, non semper voluntas contrahit eor-tam bonitatem, vel malitiam obiecti, & deo voluntas occidendi infinitos homines, non est infinite mala, & ratio est, quia malitia actus non consistit in obiecto, sed in tendentia ad obiectum, & in modo quo versatur circa obiectum: licet autem obiectum sit ratione aliqua summe malum, actus potest versari circa illud, modo non summe malo, sicut etiam est contra contingit in actibus bonis.

VIII. *Ad 3. confirmandam in n. 1.*

Ad vltimam confirmationem respondetur, ondeo non esse illam rationem, propter quam creatura non potest aequaliter satisfacere Deo pro iniuria illata, sed quia non potest suis viribus se conuertere ad Deum, a quo peccando se auertit, & quia maiorem habet improprietatem ad satisfaciendum, quam ad faciendam iniuriam, quod latius exponitur in initio operis de Incarnatione.

SECTIO IV.

An sit aliquod peccatum ex sua natura veniale, & quae sit eius ratio.

PRIMA sententia omnino negat, quam tenuit Iouinianus, & Pelagius, vt patet apud Hieron. *Varia haec lib. contra Iouinianum, maxime dialog. 2. contra Pelagium, hic enim sine distinctione vlla faciebant omnia peccata mortalia. Secunda sententia est similiter haereticorum, qui etiam peccata omnia re ipsa mortalia esse fatentur, & tamen quodam modo venialia a mortalibus distinguunt. Hanc tenuit Vuicleph, referente Vualdensi tom. 2. de Sacramentis cap. 15. 4. qui dixit omnia peccata a reprobis esse mortalia, praedestinatorum vero omnia venialia: haeretici vero huius temporis, aiunt esse mortalia, tamen quaedam a Deo non imputari ad poenam, & ideo esse venialia; vnde Lutherus omnia peccata infidelium dicit esse mortalia, renatorum vero dicit omnia esse venialia, praeter infidelitatem. Melancthon addit etiam in renatis esse quaedam alia mortalia, illa scilicet, quae committunt aduerentes se esse renatos, & idem fere dicit Bucerus, qui peccata omnia & sola ex malitia commissa, dicit esse mortalia in renatis. Fundamentum harum haeresium torale sumitur ex quibusdam locis sacrae Scripturae, vbi sine distinctione asseritur peccata mereri mortem, Deuteron. 27. & Ezech. 18. *Anima quae peccauerit, ipsa morietur, & alia, de quibus infra.* Ad hanc fere accedit tertia sententia Catholicorum, quae etiam affirmat peccata omnia de se, si distincte iudicemus de illis, esse mortalia, & mereri poenam aeternam, tamen ex Dei benignitate factum est, vt quaedam peccata venialia veniantur, neque expellant gratiam, neque puniantur aeterna poena, ita Gerison de vita spirituali sect. 1. Aluayn tractatu 2. moralium cap. 32. & Rosenf. art. 32. Fundamentum*

mentum esse potest, quia omne peccatum etiam minimum habet eam deformitatem, & malitiam infinitatem, quam habet peccatum mortale: patet, quia omne peccatum est offensio Dei, & pruaricatio legis eius.

II.
Notatio pro
decisione.

Aduerendum est nomen peccati venialis variis modis interdum à Patribus vsurpari, aliquando enim vocant veniale ex effectu, illud cuius veniam consequimur: aliquando vero ex causa, quod aliquo modo venia dignum est, quia ex passione, vel ignorantia commissum: ita Ambrosius lib. de Paradiso cap. 1. August. 21. de ciuitate cap. vltimo. & libro de vera, & falsa penitentia cap. 18. tamen proprie veniale peccatum, de quo est questio, illud dicitur quod neque spiritualem mortem affert animæ, neque æterna pœna per se punitur.

III.
Propositio.

Propositio prima Quædam sunt peccata modo nunc expofito, venialia proprie & vere: est de fide definita in Tridentino sectio. 8. capit. 11. & 13. Can. 23. & 25. & sect. 14. cap. 5. & Canon. 7. & Mileuitan. cap. 7. & 8. quam late ostendunt contra hæreticos Rossensis supra, & Vvaldensis Cocleus lib. 2. contra Caluinum tract. 9. Vega 14. in Tridentinum, Castro verbo Peccatum, hæresi 11. Soto in 4. dist. 15. q. 2. Et probatur primo. Nam sunt quædam peccata, quæ non excludunt gratiam, neque iustitiam coram Deo, quod inde colligitur, quia in sacra Scriptura tribuuntur iustis perseuerantibus in amicitia Dei, Prouerb. 14. septies in die cadet iustus. 1. Ioannis 1. Iacobi 2. In multis offendimus omnes. quæ loca ita intelligit Augustinus tract. 41. in Ioan. & in Enchiridio cap. 78. & de natura, & gratia cap. 16. & 38. & eodem modo dicit esse lib. 1. contra duas epistolas Pelagian. dicenda esse à iustis illa verba, dimitte nobis debita nostra, & c. propter venialia peccata, quæ quotidie committunt. Idem D. Hieronymus dialog. 2. contra Pelag. vbi etiam vti- tur illa sententia Psalmi 31. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno: & illud Hebr. 5. de sacerdote, qui offerre primum debet pro peccatis suis, nam si iustus, inquit, non esset, non iuberetur offerre, neque etiam pro se si omni peccato careveret.

IV.

Secundo, quia etiam Scriptura docet esse quædam peccata, quæ non puniuntur æterna pœna, quod Hieron. colligit ex illo Matth. 6. Reus erit iudicii, reus erit gehennæ ignis. vbi distinguuntur duo genera iracundiæ: alterum subijcitur gehennæ ignis, & pœnæ æternæ: alterum vero non: vt exponit etiam Chryl. homil. 16. in Mattheum, & Gregor. 21. moral. capit. 5. & primo colligitur idem ex 1. ad Corinth. 13. vbi de illo, qui superadificat lignum, ferum, & stipulam, dicitur saluum fore, sed quasi per ignem. in quibus verbis sancti peccata venialia intelligunt, quæ non igne æterno, sed quali temporali puniuntur, quæ late profequitur D. Thomas 1. 2. quest. 89. art. 2. ex Augustino lib. de fide, & operibus cap. 25. & in Enchiridio cap. 78. & Ambrosio Gregor. Hieron. & alios refert Vega lib. 14. cap. 4.

V.

Ex quo loco sumitur etiam tertiã ratiõ, nam sunt quædam peccata, quæ in sacra Scriptura per res leuissimas significantur, quæ dicuntur etiam sine plena voluntate committi, & facili negotio condonari, quæ non conueniunt in peccatum mortale. Antecedens patet ex dicto loco, & ex Matth. 5. vbi Hieron. ait significari per nouissimum quadrantem cum Origene homil. 35. in Lucam, & Matth. 7. dicit significari per festucam. Idem Tertullian. lib. de anima cap. 17. & Matthei 23. ait significari nomine culicis. Idem Cyprian. sermone de decemofina, & lib. 4. epistola 2. Ambrosio Luca 12. Eminentius Eusebius homil. 3. de Epiphani. Augustinus sermone 29. de verbis Apostoli, ait, in cap. 5. ad

Ephesios, per maculam, significari peccatum mortale, per rugam vero, veniale. Idem libro de bono coniugali: & in Enchir. c. 43. & in illis verbis Iacobi 1. concupiscentia parit peccatum, intelligit veniale, quod sine pleno consensu committitur, nam de mortali statim additur, cum consummatum fuerit generat mortem, id est, plene deliberat. Item illud Iacobi 5. Si in peccatis fuerint, dimittentur eis, scilicet per extremam vñtionem. De venialibus peccatis intelligit Gregor. 31. moral. capit. 1. & cum eo Theologi in 4. d. 71. Idem etiam Gregorius 4. dialogorum cap. 23. docet ex Matth. 12. esse quædam peccata, quæ licet non remittantur in hac vita, remittentur in futura. Ex quibus etiam satis constat hanc conclusionem haberi ex traditione Patrum, vnde Alexander Papa quintus post Petrum, instituit aquam benedictam in remissionem venialium, de consecratione dist. 3. cap. aqua. & in eadem veritate consentiunt Scholastici in 2. dist. 21. 35. & 42. & in 4. d. 41. ratione agemus statim. vide quæ pro hac propositione scribimus lib. 11. de grat. cap. 3. à num. 14.

Secunda propositio. Peccata hæc non sunt venialia propter extrinsecam conditionem personæ committentis illa: neque quia Deus non imputat. Hæc etiam est de fide contra dictos errores, & patet primo quod non propter illas conditiones reprobi, & prædestinati: nam quid sit veniale, quid ve mortale peccatū, & per se patet, & colligitur ex Tridentino sect. 14. cap. 5. Quis autem sit reprobis, vel quis prædestinatus, non constat nobis, iuxta Tridentinum sess. 6. cap. 5. Secundo, quia sacra Scriptura docet prædestinatos mortaliter interdum peccasse Dauidem, Petram, Paulum, qui blasphemum, & contumeliosum seipsum vocat: reprobos vero venialiter interdum peccare, de se est euidentis, nam verbum otiosum in reprobis non est mortale. Hæc vero sententia erronea supponit alium errorem, scilicet reprobis nullum peccatum vere remitti: prædestinatis autem nullum peccatum vnquam imputari, contra veritatem, & necessitatem Sacramenti Baptismi, & Penitentiae. Et adductæ rationes fere eadem valent contra Lutherum, quia etiam illæ conditiones personarum, scilicet esse iustos, vel non esse renatos, non sunt nobis omnino notæ, & præterea Patres, & sacra Scriptura non ex conditionibus personarum, sed ex conditione, & veluti merito ipsarum actionum distinguunt venialia à mortalibus. Deinde sancti censent peccata Christianorum ceteris paribus esse grauiora, propter maiorem scientiam, & accepta beneficia, vt supra agentes de malitia diximus; & colligitur ex 6. & 10. ad Hebræos: ergo mendacium leue, vel verbum otiosum, non minus est in infideli, quam in renato. Præterea hic error supponit alios, scilicet peccatum vere mortale posse esse in iusto, conseruata iustitia, contra Paulum ad Romanos 8. & totam primam Canonicam Ioan. Item supponit iustitiam nullo peccato amitti, nisi in infidelitate, contra quod differimus in materia de gratia.

Ex quibus colligitur hæreticum esse dicere peccatum veniale tale esse, quia Deus non imputat, licet in le mortale sit, est enim hoc contra innocentiam iustorum, quam, vt diximus, sacra Scriptura prædicat. Item est contra iustitiã Dei: & ea sacra Scriptura loca, quæ peccata committentibus dignas minatur pœnas, ad Galat. 5. ad Ephesios 1. ad Corinth. 6. & passim. Item contra bonitatem Dei, & ea loca sacra Scriptura, quibus dicitur Deum odisse impium, & impietatem eius, Iacobi 2. Qui in vno offendit, factus est omnium reus, & definitur hoc in Tridentino sess. 6.

Can. 2.

VI.
2. Propositio.

Probatur
specialiter
contra Luther.

VII

Mortaliter
etiam pecca-
tur & igno-
rantia, aut
passione.

Canon 19. tandem constat ex dictis hæreticum etiã esse dicere omnia peccata esse venialia, quæ sunt ex passione, vel ignorantia, tum quia ipsa ignorantia potest esse peccatum mortale, i. ad Corinth. 14. ignorans ignorabitur; tum etiam, quia ex ignorantia committuntur gravissima peccata, vt Paulus de se ipso fateatur i. ad Timoth. 5. Blasphemus fui persecutor, & contumeliosus, sed ignorans feci in incredulitate, &c. Colligitur ex 15. Ioannis, sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum quia nesciunt eum qui misit me. & capite decimo sexto, quia non nouerunt Patrem, neque me. Marci ultimo, exprobrauit incredulitatem eorum. Actorum 13. hunc igno-tes, &c. & cap. 17. tempora quidem huius ignorantie despicit Deus. Simili modo Petrus, licet ex passione peccaret, tamen non ignorabat peccatum; dum flebat amare. Idem constat de peccato David, quod fuisse mortale ignorabat ipse, quod indicat, dicens filius mortis est hic, qui fecit hoc. Cui confentit Nathan, dicens, tu es ille vir, 2. Reg. 12. è contra vero posse esse veniale peccatum sine ignorantia, vel passione, constat in verbo otioso, vel mendacio leui.

VIII. Tertia propositio. Peccata venialia talia sunt natura sua. Est contra tertiam sententiam in n. r. quæ omnino falsa est, & fortè plusquam temeraria. Hæc est communis conclusio Theologorum, & probari potest ex dictis, ideo enim sacra Scriptura comparat hæc peccata leuissimis rebus, vt ostendat has culpas perse, & in se ipsis, esse leuissimas. Præterea Patres non ex Dei reuelatione, sed ex conditione, & circumstantiis operis docent quid veniale sit, quid vero mortale, quod non posset fieri si hoc totum ex extrinseca Dei voluntate penderet. Et ratione patet, nam dupliciter potest intelligi, peccata, quæ nõ sunt venialia, benignitate Dei censerit talia; primo, quia reuera eam turpitudinem habent quæ inest propriè peccato mortali, Deus tamen eam dissimulat, & in hoc sensu coincidit hæc sententia cum illa hæretica de non imputatione, Secundo sensus est, omnia hæc peccata ex sua natura apta esse contrahere illam deordinationem, quia posset Deus, si vellet, talibus legibus hominem obligare, vt sub reatu mortalis culpæ teneretur omnia illa peccata vitare, quæ nunc venialia sunt; tamen iam in his peccatis illam deordinationem non inueniri, quia noluit Deus hominem ita obligare, quæ Dei est voluntas, & benignitas, non rei natura. Et hic sensus cum secundum naturas rerum procedat, & in illis fundetur, falsus est, non tamen hæreticus, nam ex natura rei præcepta Dei non magis hominem obligant, quam ipsis rebus, & actionibus sit consentaneum: vnde si expendamus naturalem rationem quæ legem ostendit naturalem, nulla esset talis lex quæ obligaret hominem sub mortali ad vitandas istas leues culpas, quia ipsamet naturalis ratio dicit hæc ex natura sua esse leuiora. Confirmatur, nam si talis lex naturalis esset, illa certè nunc vigeret, quia gratia, & benignitas Dei non tollit obligationem naturalis legis, sed vim præbet ad illam seruandam; ergo si de facto non est talis lex, signum est non esse naturalem; neque dici potest eam quidem legem & nunc obligare, & tamen transgressionem eius esse, & reputari venialem ex Dei benignitate: hæc enim implicat, scilicet peccatum actu esse contra legem obligantem ad mortale, & non ignoratam: & peccatum esse reuera veniale.

IX. At dicit aliquis. Licet lege naturali transgressio aliqua non sit mortalis, tamen positio præcepto posset Deus illam prohibere sub mortali.

Respondeo, de potentia absoluta, & vt supremus Dominus non videtur dubitari, quin Deus possit: & hoc modo eius benignitati tribui potest, quod non fecerit, & fortè in hoc sensu pie exponi potest illa Catholicorum sententia, vt non coincidat cum hæretica: is tamen præcipiendi modus neque diuinæ sapientiæ, neque suauitatis prouidentie est consentaneus, & præterea non ideo esset negandum peccata aliqua esse ex natura sua venialia; nam præceptis positius non fit, vt ea quæ ex sua natura mortalia sunt, fiant venialia, sed potius è contra talibus præceptis fieret, vt quæ ex se tantum essent venialia, ob legis obligationem essent mortalia: sicut etiam interdum ea, quæ de se indifferentia sunt, possunt prohiberi sub peccato mortali, vel veniali.

Propositio quarta. Ratio venialis peccati in hoc consistit, quod præter moralem malitiam, quam ex obiecto & propriis circumstantiis habet, non habet illam propriam deformitatem mortalis, quæ in auersione à vero ultimo fine, & in conuersione virtuali ad creaturam, vt ad vltimum finem posita est. Hanc intendit D. Thomas in tota hac materia de peccatis, & quest. 7. de malo art. 1. & ratione probatur ex dictis, nam peccatum veniale ex natura sua differt à mortali: ergo natura sua caret ea deformitate, quæ & propria est peccati mortalis, & quæ illud constituit. Ratio autem à priori istius carentiæ est, quia sunt res quedam, quæ licet minus rectæ sint, tamen adeo sunt parui momenti, & ponderis natura sua, vt non sint media simpliciter necessaria, vel ad obtinendum vltimum finem, vel ad cõseruandam Dei amicitiam, & ideo, qui in his delinquit, neque expressè, vt constat, neque tacite, neque virtute auertitur, à Deo vltimo fine, vt patet ex contraria ratione, propter quam peccatum mortale virtute includit istam deformitatem. Antecedens primo in genere patet, quia ratio amicitie postulat, vt non pendeat ex rebus leuissimis, & idem est de adeptione vltimi finis, quæ res est omnium grauisima. Secundo in particulari patet, maxime in his peccatis venialibus, quæ ex subiectione, & ex indeliberatione committuntur, nam istæ actiones indeliberatæ vix dici possunt humanæ, nisi imperfectissimo modo, & ideo non possunt esse media necessaria ad vltimum finem, quia finis vltimi amor est res, quæ maximè indiget deliberatione: ergo, &c. vnde D. Thomas etiam illa peccata mortalia, quæ circa Deum ipsum videntur versari, vt odium Dei indeliberatum, non vult circa illum versari tanquam circa vltimum finem, sed potius ille defectus est quasi circa quoddam medium secundum prudentem existimationem moralem, est enim defectus quidam circa debitum vsum, & exercitium ipsius voluntatis hie; & nunc, & in hoc actu, atque adeo retardatio quædam in operatione circa vltimum finem quasi materialiter sumptum, in aliis autem peccatis venialibus, quæ talia sunt, vel ex genere, vel ex leuitate materiæ, satis constat ex conditione ipsius materiæ, vel actionis, circa quas versantur talia peccata, illas non esse res necessarias simpliciter ad vltimum finem. Sed contra. Nam D. Chrysostomus homilia 40 ad populum, inquit, non leuius esse peccatum furari duos obolos, quam magnam auri quantitate. Respondeo, aperte loquitur de eo, qui voluntatem habet furandi pluram, si posset, tamen in effectu solum furatur duos obolos, quia non inuenit aliam quantitatem, & hoc ex contextu facile colligitur.

Sed obiiciunt hæretici, nulla actio potest re-

li 4 putà-

Obiectio hæreticorum refellitur.

putari parui momenti, quæ impedit executionem maximi præcepti charitatis, quo tenemur Deum semper tota mente amare. Respondeo; idem argumentum fieri potest de quolibet humano opere: non ergo tenemur illo præcepto semper occupari in actuali amore Dei, sed suo tempore & modo: habitualis vero Dei amor non repugnat esse cum peccatis venialibus quia hæc, ut dictum est, non sunt contrariæ amicitia. Aliter etiam obicitur contra vltimam conclusionem, nam per veniale peccatum constituit homo alium vltimum finem præter Deum, quia illud peccatum habet aliquem vltimum finem, & non Deum: ergo. Respondebit quis esse verum de fine operis, non vero operantis, ut diximus scilicet 1. Contra est: nam hoc ipso tollitur Deo tota ratio vltimi finis, sicut qui à prima causa aliquid eius vel minimum subtraheret, quod ab ipsa non fieret, totam rationem primæ causæ euerteret, ita etiam qui à fine vltimo aliquid subtrahit. Respondeo, licet is, qui venialiter peccat non referat peccatum suum in Deum, vltimum finem, non propterea virtute aut interpretatiue vult illum non esse vltimum finem. Ratio est, quia non ideo non refert, quia velle expressè, vel tacite indicet, aut velit Deum non esse illum, in quem bona omnia sunt referenda, sed solum quia non nihil circa creaturam immorari, non est autem de ratione vltimi finis, ut omnia quæcumque, & qualiacumque illa sint, siue bona, siue mala, in illum referantur, sed solum ea, quæ bona sunt: vnde qui peccatum veniale in Deum non refert, nihil Deo subtrahit, quia illud non est referibile in Deum, licet hoc ipsum (scilicet aliquid velle quod in Deum referibile non sit) aliquid malum sit, non tamen est grauis iniuria ipsius vltimi finis, & ad illud de prima causa agente patet eadem responsio, est enim de ratione talis causæ esse causam omnium bonorum, non tamen peccatorum, ut sic.

XII. Ad fundamentum hæreticorum in principio positum, respondeo in illis, & similibus sacre Scripturæ locis, sermonem esse de peccato tantum mortali, ut scilicet sequenti melius exponemus, ubi etiam satisfacimus illi fundamento contrariæ sententiæ.

SECTIO V.

Qualis sit ista diuisio peccati in veniale & mortale.

I. In hac quaestione multa includuntur, quæ ad duas reuocari possunt. Prima est, quomodo ista membra inter se differant. Secunda, quid sit id quod in ea diuiditur, & quomodo conueniat membris diuisentibus. In priori quaestione prima sententia affirmat peccatum veniale, & mortale accidentaliter differre, quia per se in aliqua specie malitiæ conuenire possunt, in qua differunt secundum maiorem, vel minorem grauitatem: ita multi Thomistæ opinantur propter doctrinam D. Thomæ 1.2. quæst. 7. art. 5. Secunda vero sententia affirmat, hæc duo membra differre essentialiter, quæ colligitur ex D. Thomæ 1.2. q. 7. art. 3. ad 1. & 2. & artic. 1. & 2. dum inquit, hæc esse analogicè peccatum, nam analogia non est inter ea quæ sunt eiusdem speciei. Idem quaestione tertia de malo articulo octauo, Bonauentura 2. dist. 42. articulo secundo, quaestione prima. Carthusian. 2. dist. 1. quaestione 5. Capreolus 48. & 49. Navar. in præludio 7. qui refert alios, tamen hæc res ex dictis facile potest expediri.

In hac quaestione multa includuntur, quæ ad duas reuocari possunt. Prima est, quomodo ista membra inter se differant. Secunda, quid sit id quod in ea diuiditur, & quomodo conueniat membris diuisentibus. In priori quaestione prima sententia affirmat peccatum veniale, & mortale accidentaliter differre, quia per se in aliqua specie malitiæ conuenire possunt, in qua differunt secundum maiorem, vel minorem grauitatem: ita multi Thomistæ opinantur propter doctrinam D. Thomæ 1.2. quæst. 7. art. 5. Secunda vero sententia affirmat, hæc duo membra differre essentialiter, quæ colligitur ex D. Thomæ 1.2. q. 7. art. 3. ad 1. & 2. & artic. 1. & 2. dum inquit, hæc esse analogicè peccatum, nam analogia non est inter ea quæ sunt eiusdem speciei. Idem quaestione tertia de malo articulo octauo, Bonauentura 2. dist. 42. articulo secundo, quaestione prima. Carthusian. 2. dist. 1. quaestione 5. Capreolus 48. & 49. Navar. in præludio 7. qui refert alios, tamen hæc res ex dictis facile potest expediri.

Prima propositio. Peccatum mortale de se, & ut tale est, habet aliquam deordinationem speciei distinctam ab omni ea, quæ est in peccato veniali. Probat, nam illa prauitas, quæ est directe contraria ipsi vltimo fini, ratione cuius homo auertitur ab ipso, & conuertitur ad creaturam ut ad vltimum finem, est propria species deordinationis, & prauitatis mortalis, & hæc non potest reperiri in peccato veniali, ut etiam ostensum est, & in hoc sensu vera est secunda sententia.

II. Propositio

Secunda propositio. Malitia, & deordinatio mortalis, quæ sumitur ex obiecto proximo, esse potest eiusdem speciei in peccato mortali, & veniali, ita intelligendus est D. Thomas citatus, & conciliari potest, nam patet conclusio in furto graui & leui: si enim considerentur quatenus habent malitiam iniustitiæ, conueniunt in specie, habent enim idem obiectum, solumque differunt in quantitate materiæ, quæ est accidentalis circumstantia. Confirmatur, nam ab eodem vitio secundum eandem propensionem fiunt, & hoc modo dicunt etiam Theologi circumstantiam, & si non mutet speciem, posse interdum mutare actum de veniali in mortale, quatenus ratione circumstantiæ fit, ut ea malitia in propria specie sit grauior, ex quo consequitur altera deordinatio.

III. Propositio

Dicit quis: Quomodo potest fieri, ut malitiæ conversiones sint eiusdem speciei, & tamen propter solam accidentalem grauitatem ex vno sequatur illa grauisima deformitas, quæ est in peccato mortali, & non ex alia, nam ex eadem essentia eadem proprietates sequuntur. Respondeo quantitatem, v. g. materiæ circa quam, vel aliam similem circumstantiam posse efficere, ut secundum rectam prudentiam ea res existimetur medium necessarium ad conseruandam charitatem Dei, vel proximi, & non in minori quantitate, & ideo solum augmētum in huiusmodi circumstantia posse esse sufficiens ad contrahendam deordinationem mortalem, neque enim ista deordinatio auersionis sequitur ex illa malitia conuersionis tanquam proprietate essentia, sed quasi concomitatur illam, quia est virtualiter voluntaria. Sed contra, ergo odium Dei, quod

IV. Dubium.

est veniale ex indeliberatione actus, habet malitiam mortalem eiusdem speciei cum odio, quod est peccatum mortale, nam illi actus habet idem obiectum, & differunt sicut furum graue, & leue. Respondeo primò, licet in aliqua malitia conueniunt, tamen in odio deliberato semper est aliqua deordinatio in qua differunt, quia scilicet illud odium perfectum est conuersio virtualis ad creaturam, ut ad vltimum finem, & perfecta, & quasi formalis auersio à Deo, quæ non conueniunt odio indeliberato. Secundo potest negari consequentia, quia actus indeliberatus in genere moris quasi differt genere ab actu perfectè humano, & ideo omnis malitia, quæ in tali actu fundatur, est quasi genere diuersa, quod aperte docuit D. Thomas 1.2. quæst. 88. art. 6. vbi Caietanus multum laborat, tamē res non videtur difficilis, quia cum istæ deordinationes, aut malitiæ sint morales priuationes, ut diximus, & priuatio respiciat subiectum, & capacitatem eius variatam subiecti capacitare, (ut variatur in actu deliberato, & indeliberato) variatur etiam ratio priuationis, quod bene indicauit Durandus 2. d. 42. quæst. 6. & iuxta hanc doctrinam secunda conclusio solum habet locum in actibus perfectè humanis, & deliberatis.

Instantia

Iam circa secundam partem huius sectionis variæ sunt etiam sententiæ: prima dicit istam diuisio-

V.

1. Opinio de qualitate diuisionis peccati in mortale & veniale. uisionem esse subiecti in accidentia, quia illa deformitas mortalis peccati, veluti accidit actui morali: & tamen non negat hæc sententia mortale, & veniale realiter & specie differre, sicut lucidum, & tenebrosum formaliter specie differunt, licet diaphanum diuidatur in illa duo membra tanquam subiectum in accidentia. Sic ergo mortale, & veniale ad actum malum morale comparantur, quatenus ille constitutus est in prima sua specie malitiæ: quod ex dictis probatur, quia illa deformitas, quæ constituit peccatum mortale, est quasi indirecte volita, & secundario, & potest adesse & abesse manente eadem specie malitiæ, vt magis ex infra dicendis constabit.

VI. Refertur hac opinio & confertur 2. opinio. At enim non solum isto modo diuiditur actus moralis, vt malus est, in peccatum veniale, & mortale, sed etiam formaliter peccatum, vt peccatum est, nam hoc modo videtur peccatum veniale, & mortale in aliqua communi ratione conuenire. Et hoc modo est secunda sententia quæ affirmat hic diuidi quandam communem rationem peccati, quæ vniuoce dicitur de peccato mortali, & veniali: ita Durandus supra. Et probatur, quia in sacra Scriptura nomine peccati absolute dicti, comprehenditur veniale, Ioannis 20. Quorum remisistis peccata. Item 1. Ioan. 1. Si diximus, quia peccatum non habemus. & eodem modo de consecratione d. 3. dicitur simpliciter aquam benedictam remittere peccata, & Sancti & Concilia deniunt nullum hominem sine specialissimo privilegio carere peccato actuali, item Augustinus lib. de mendacio, & contra mendacium, absolute docet omne mendacium esse peccatum, & tamen illud esse veniale tantum ex suo genere. Ratione etiam probatur. Peccatum veniale est simpliciter actus malus, & rationi deformis: ergo simpliciter peccatum. Patet consequentia, nam omnis actus bonus eo quod est bonus, eo ipso est rectus: ergo omnis actus malus hoc ipso, quod malus, est obliquus, & hoc est esse peccatum. Confirmatur, nam pena respondet culpæ, & peccato, sed pena peccati venialis est simpliciter pena: ergo illud est simpliciter peccatum.

VII. 3. Opinio. Tertia sententia negat veniale peccatum esse simpliciter peccatum: & consequenter affirmat diuisionem esse analogicam. tenet D. Thomas supra, & Caietan. & alii in 2. dist. 42. & Vega 14. in Tridentinum cap. 13. admittit diuisionem esse analogicam, & tamen veniale peccatum esse omnino simpliciter. Probatur ista sententia primo, quia sacra Scriptura nomine peccati simpliciter dicti frequentius intelligit tantum mortale. Ezechielis 18. Anima que peccauerit, ipsa morietur. circa quem locum videatur Augustinus 6. contra Iulian. cap. 45. Item ad Romanos 6. per totum, Ioan. 3. Qui in eo manent, non peccant: & Iacobi 2. & Matth. 5. & Deuteron. 26. in quibus locis sermonem esse de solo peccato mortali constat, tum ex pena quæ apponitur, & exemplis, quæ in illis locis subiunguntur, & ex ipso contextu, & intentione.

VIII. 2. Suadetur. Ratione quoque probatur, quia, vt in initio huius tractationis diximus, ratio peccati sumitur ex deordinatione circa vltimum finem: hæc autem deordinatio proprie, & per se reperitur in mortali, in veniali vero tantum secundum quid, quia non per propriam, & specialem prauitatem, sed generali quadam ratione. Confirmatur, quia veniale peccatum de se est quasi deordinatio circa medium: circa finem vero, non nisi consecutione quadam mortale vero directè importat deordinationem circa finem. Hæc tamen controuersia magis ad modum loquendi,

quam ad rem ipsam spectat, & ideo si rem tantum metaphysice consideremus, reuera hic non apparet analogia, quia veniale peccatum in se habet, quasi in hæretem sibi quandam defectum debiti ordinis circa vltimum finem, & ab illo potest denominari absque vilo ordine ad peccatum mortale: vbi vero non est respectus vnius ad alterum, non est proprie analogia: tamen, loquendo moraliter, & Theologicè, dicitur hæc denominatio analogica & secundum quid, quia in moralibus, quod adeo leue est, quasi nihil reputatur: item quia hæc deordinatio venialis peccati maximè ponderatur in moralibus quatenus est dispositio ad mortale: tum demum quia peccatum veniale non denominatur tale solum, quia caret illo debito ordine ad vltimum finem, sed etiam quia caret illa propria deformitate peccati mortalis, & hoc modo in tali denominatione habet semper respectum ad mortale peccatum. Quocirca in sacra Scriptura raro nomine peccati simpliciter dicti, comprehenditur veniale: & quando id contingit, ideo est, quia ex adiunctis, vel qualitate materiæ facile intelligi potest de qua re sit sermo, sicut etiam nonnunquam pena vocatur simpliciter peccatum ad Romanos 7. per totum. 2. ad Corinth. 5. Pro nobis peccatum fecit, &c. cum tamen proprie non sit peccatum, quod ex adiunctis constare potest.

Primum dubium ex dictis desinitur.

IX. Ex decisione huius difficultatis facile potest alia similis defini, videlicet: An veniale peccatum sit contra legem, necne: nam quidam simpliciter affirmant, sic Durandus supra, & Vega Adrian. quodlibeto 6. articulo secundo, Castro lib. 1. de lege penali capite quinto, & Nauarr. preludeo sexto, num. 17. Alij simpliciter negant, & volunt tantum esse contra consilium. Scot. in 1. dist. 21. Gabr. d. 22. sed non recte loquuntur, quia consilium nullam inducit obligationem, & ideo agere contra consilium per se non est malum, alias non seruare virginitatem esset malum, contra Paulum. Aliorum sententia dicit non esse contra, sed præter præceptum. Alia deniq; sententia distinguit præcepta maiora, & minora, iuxta illud, Qui soluerit vnum de mandatis istis, & dicit veniale peccatum esse contra præcepta minora: ita ait Lacomus contra Lutherum.

X. Prima propositio. Peccatum veniale aliquo modo est contra præceptum. Probatur, quia est contra dictamen rectæ rationis, item quia vbi non est lex, ibi neque malitia, ad Romanos 3. Item aliqua lex prohibet mendacium, Leuit. 19. Non mentiemini, & Eccles. 17. Noli velle mentiri, &c. ergo mendacium licet sit ex suo genere veniale, tamen est contra legem.

XI. 2. Propositio. Secunda propositio. Moraliter loquendo veniale peccatum non censetur contra legem, nisi secundum quid. Colligitur assertio ex Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata: & qui venialiter tantum peccat, ad vitam ingredietur, seruat ergo mandata. Ioan. 14. Si diligitis me, mandata mea seruate. diligit autem, licet peccet venialiter: vnde Luca 1. dicitur de Elizabeth & Zacharia, incedentes in mandatis Domini sine querela: qui tamen sine dubio venialiter peccauerant: & tandem omnis iustus dicitur legis seruator, ad Romanos 3. Respondet Vega illud esse, non quia veniale peccatum non sit contra legem, sed quia cum sit minima quædam transgressio, non denominatur eum, qui præcipua obseruat mandata: sicut minimus calor non de-

VENIALE PECCATUM SIT CONTRA LEGEM

nominat subiectum in quo est, proprie calidum. Sed contra, quia non solum subiectum, sed etiam actio non dicitur in sacra Scriptura prauaricatio legis: deinde iustus non solum precipua, sed etiam omnia praecepta obseruat: ergo nullum transgreditur proprie, licet venialiter peccet.

XII. Secunda ratio reddi potest pro eadem assertionem, primo ex morali existimatione, vt scilicet *precedenti*. Secundo, quia adimpletio legis est charitas, *Matthaei 22.* Vnde primum praeceptum est praeceptum charitatis: reliqua vero in tantum habent rationem praecepti, in quantum illo nituntur, iuxta illud *Matthaei 22. Vniuersa lex pendet, & Prophetae*: quare licet praecepta reliqua sint distincta in se à charitate, tamen id, quod charitati contrarium non est, nulli praecepto censetur esse perfectè contrarium: veniale autem peccatum est tantum praeceptum charitatem, id est, secundum quid contra illam. Tertio. In peccatis venialibus ex indeliberatione ratio reddi potest, quia lex non imponitur nisi ratione intentionis: actus autem indeliberatus non simpliciter, sed secundum quid est rationalis, & humanus, & ideo non simpliciter, sed secundum quid, est transgressio legis. In aliis vero peccatis venialibus ex leuitate materiae, ratio potest sumi ex fine, est enim praeceptum regula quadam praescribens medium, quo perueniendum est ad finem; & ideo solum illud dicitur simpliciter praeceptum, quod est simpliciter, & absolute necessarium ad finem consequendum: huiusmodi autem praeceptum non frangitur nisi per peccatum mortale, quod bene docuit Bernardus libro de praecepto, & dispensatione.

XIII. Et ad hanc ferè sententiam accommodari possunt aliae in *num. 9.* relatae: Scotus enim late vsus est nomine consilij, vt comprehendit omnia, quae ad salutem non sunt simpliciter necessaria: cum tamen consilium proprie non ita late pateat, sed directionem solum significet ad ea, quae meliora sunt eligenda, vt patet *1. ad Corinth. 7.* Eodem etiam ferè sensu distinguit Lacomus praecepta maiora à minoribus, licet non semper peccatum veniale, & mortale aduersentur diuersis praeceptis, vt patet in incestu graui, & leui: interdum vero contingit legem aliquam solum prohibere venialia, quae merito dici potest solum esse praeceptum secundum quid, & veluti quoddam medium inter praeceptum, & consilium.

Dubium 2.

XIV. Secundo definitur ex dictis aliud dubium. An veniale an sit offensa Dei. *Supra* simpliciter negat, quia hoc peccato non praefertur creatura Deo. Alij simpliciter affirmant, vt Vega *supra*, cui fauet illud Iacobi 2. *Proposicio* *In multis offendimus omnes*, quod de peccatis venialibus intelligitur. Dicendum tamen est primo sicut in precedentibus. Primo hoc peccatum aliquo modo esse offensionem Dei. Patet primo, quia aliquam deordinationem continet in ordine ad vltimum finem, alius non esset villo modo peccatum. Secundo, Deus omne peccatum etiam veniale odio habet, quia aliquo modo pugnat cum eius bonitate infinita. Tertio, tale peccatum est contra legem aliquo modo, ac praeter Dei voluntatem, & propter hanc Sancti exaggerant quodecumque veniale peccatum. vide Vegam *supra* cap. 16. & hoc praecipue verum habet in quibusdam peccatis venialibus, quae non solum respiciunt Deum, vt finem vlti-

um, sed etiam, vt obiectum, & praecipue si deliberatè fiant vt verbum otiosum, mendacium, vel alia transgressio legis, vel voti in leui materia.

Secundo addendum est, non simpliciter, neque proprie veniale peccatum esse offensionem, vel iniuriam Dei, sed tantum secundum quid, & analogicè. Et in primis si fit actus indeliberatus, id constat, quia offensio, vel iniuria proprie non fit sine actu humano: at vero illa non est simpliciter actus humanus. Deinde si veniale sit quod ad Deum non pertinet, non est alia ratione offensa Dei, quia peccatum mortale non est, neque ex hac offensione contrahit propriam speciem malitiae, & ideo quasi materialiter potius quam formaliter est Dei offensio. Tandem si malitia ipsa venialis peccati versetur proxime circa Deum, & non versetur circa illum formaliter, vt vltimus finis est, adeo est leuis, vt nihil fere censetur ad Dei honorem pertinere secundum moralem existimationem.

Dubium 3.

Tertio definitur aliud dubium, an in peccato veniali sit infinita malitia? Et dico breuiter primo non esse in peccato veniali illud genus malitiae infinitae, quod est in peccato mortali. Hoc patet ex dictis, quia in peccato veniali non reperitur illa malitia: ergo neque infinitas eius.

Secundo dico malitiam peccati venialis non posse proprie, & simpliciter dici infinitam, nam maxime talis diceretur ex deordinatione circa Deum, sed propter hoc non: quia illa deordinatio non confert specialem grauitatem formalem, sicut neque è contra actus bonus, licet natura sua rectus sit in ordine ad vltimum finem, quae tamen intelligenda sunt de peccato veniali, quod non versatur circa Deum proprie. Namea peccata venialia, quae versantur circa Deum, vt obiectum, quendam modum infinitatis habent: ex illo obiecto tamen secundum quid, & imperfectè.

Tertio dicendum veniale hoc ipso, quod malum culpa est, posse dici continere aliquo modo quandam infinitatem secundum quid, quantum vnus veniale peccatum maius malum est, quam omnis poena, id est, altioris cuiusdam ordinis: vnde propter nullam vitandam poenam committendum est. Et hac etiam ratione veniale peccatum tanta est malitiae, vt quamdiu in anima habetur, conspectum Dei impediatur, licet simpliciter non impediatur, quia, per se loquendo, auferri potest, quomodo intelligitur illud *Apocalyp. 21. Nihil conquinatum introibit in eam*, licet aliqui illud intelligant de peccato mortali, & eodem modo intelligunt Origenes, & Bernardus de *Cena Domini*, illud *Ioan. 13. Si non laueris te*, quod ipsi de peccato veniali intelligunt: Basilium autem *lib. 1. de Baptismo cap. 2.* intelligit de peccato mortali, quod Petrus committeret: si Christus obedire recusasset.

Dubium 4.

Quarto colligitur: quibus signis, vel regulis interdum nobis discernendum sit peccatum mortale à veniali, de qua re vide Richardum *supra*, & Vegam *capite duodecimo*, Nauarrum *practico* 9. Dico primo aduertendam esse vim, & obligationem praecepti, ex qua maximè pendet turpitudine peccati. Et quidem si praeceptum aliquo modo continetur in sacra Scriptura, ponderan-

deranda sunt illius verba, nam cum inquit ali- quando actionem esse dignam morte, aut ex- cludere a regno, aut esse execrandam, & abomi- nabilem, vel similia, satis indicat esse prohibi- tam sub mortali. ad Romanos 1. Qui talia agunt, digni sunt morte. ad Galat. 5. Qui talia agunt, re- gnum Dei non consequentur, ad Ephesios 5. Eze- chiel. 18. Cum vero vtitur sacra Scriptura mitio- ribus verbis, signum est esse venialia, & cum stul- tiloquio, & scurrilitate Paulus supra loquens so- lum dicit ad rem non pertinere, & Iacobus docet pec- catum non consummaturum non generare mortem, & hoc idem considerandum est in praeceptis iure hu- mano latis. Nam primo est advertendum, an ip- sa verba sint ex his, quae habent vim obligandi, ex quibus etiam colligenda est intentio legisla- toris. Consideranda est etiam poena qua sancit- ur lex, &c. Quod si nullum sit scriptum, aut prae- ceptum quod hic, & nunc vere obliget, neque consuetudo, vel traditio, quae illi aequipol- leat, ratione naturali est vitandum, nam hae discernimus bonum a malo, & consequenter grauius a leuiori, & tandem in ferendo hoc iu- dicio de peccato veniali, vel mortali, adhi- benda est sententia Doctorum, & Patrum in hac materia, quia in re morali plurimum valet autoritas.

XX. Secundo dicitur. Quando nulla est lex, aut sacra Scriptura, ex qua satis colligatur, an sit peccatum mortale, & consideranda est res in qua peccatum versatur, an ad Dei, vel proximi chari- tatem seruandam spectet, & grauis sit: nam si- nis praecepti charitas est, 1. ad Timothei. nam ex hoc sine recte colligitur peccati grauitas. Item ad- uertendum est, an aliqua virtus ex his, quae ho- mini maxime necessariae sunt, grauius laedatur illo actu, ita Dignus Thomas 1. 2. quaestione octingesi- ma octaua, articulo secundo. Durandus 2. dist. 42. quaestione sexta. Quod autem dicimus de charitate proximi, intelligendum est de charitate propria, maxime si peccatum afferat peccati aliquid no- cumentum, vel in spiritualibus bonis, vel in his, quae ad conseruationem corporis necessa- ria sunt: nam in aliis fortunae bonis facilius po- test homo cedere iuri suo; quod si ex omnibus modis positus non inuenitur praeceptum obli- gans ad mortale, licet sit aliqua deformitas, culpa erit venialis; & hinc sumitur primum ge- nus peccati venialis, quod dicitur ex genere suo; & est illud, cuius malitia ex obiecto de- sumpta, ita est natura sua leuis, vt per se pro- hibita non sit graui praecepto, vt sectione sequenti constabit.

XXI. Tertio dicitur. Si praeceptum obligat sub mortali, vterius consideranda est materia, quia licet praeceptum ipsum graue sit, tamen leui- ter ab illo desistere perinde est, atque leue prae- ceptum transgredi, & hoc est secundum ge- nus peccati venialis, quod dicitur ex leuitate materiae, quare cum in Scriptura sacra pecca- ta aliqua tanquam mortalia damnantur, intel- ligendum est ex genere non in omnibus in- diuiduis: quae autem sit materia leuis, vel gra- uis, prudenter pro qualitate rei, vel materiae pen- sandum est. Aduertendum est, id non solum pen- dere ex qualitate, vel quantitate materiae ab- solute considerata, licet id plurimum confe- rat, sed etiam ex ceteris circumstantiis, praeter- tim ex conditione personae fieri potest vt haec materia in ordine ad furtum, vel iniuriam ta- lis personae, sit grauis, quae per se considerata cen- seretur leuis.

XXII. Quarto si materia, & praeceptum graui sint, considerandum est, vtrum consensus hominis

fuerit perfectus, & deliberatus, nam hoc neces- sarium est ad perfectum actum humanum, qua- lis debet esse peccatum mortale, & hinc oritur tertium genus peccati venialis, quod dicitur ex indeliberatione, & imperfectione, quod diffici- le cognosci potest, quando alia adfunt, quae ad mortale peccatum sufficiunt: dicimus tamen de hac re in sequentibus. Aduerte quosdam Tho- mistas putasse hoc genus peccati venialis tan- tum contingere in rebus aliis grauius, sed non ita est. Nam in rebus etiam ex genere suo venia- libus, & ex leuitate materiae potest contingere peccatum veniale ex indeliberatione, & in men- dacio & similibus, quod satis indicat Caietanus quest. 89. artic. 8. & ratio est, quia in his actibus est sufficiens libertas ad peccandum venialiter: ergo licet obiectum sit leue, actus tamen habet ali- quam malitiam.

3. Genus peccati venialis

SECTIO VI.

An peccatum veniale possit fieri mortale.

Dignus Thomas 1. 2. quest. 88. quatuor vltimis articulis tractat hanc quaestionem. Potest autem habere tres sensus, primus est, vtrum veniale propter multiplicationem efficiat mortale? Secundus, an actus, qui est ex specie sua venialis, ex accidenti possit esse peccatum mortale, vel contra. Tertius, an idem actus numero possit esse veniale peccatum, & mortale simul, vel suc- cessiuè.

Prima propositio pro primo sensu. Peccatum veniale non sit mortale propter solius actus mul- tiplicationem, vnde neque multa venialia aequi- ualent mortali. Est certa, & communis. Ratio est, quia veniale, & mortale differunt genere, & non solum tanquam magis, & minus graue in eadem specie: ergo, &c. Confirmatur primo, quia per multa etiam venialia non constituitur finis vltimus in creatura. Confirmatur secundo, quia eodem praecepto prohibentur decem men- dacia, quo vnus: sed totum illud praeceptum non est de re ad salutem necessaria: ergo trans- gressio eius, siue vna, siue multiplex, non est mortalis; quae ratio solum procedit in veniali- bus ex genere. Confirmatur tertio, quia nullus numerus venialium signari certa ratione po- test, qui sufficiens sit ad mortale constituen- dum: ergo si aliquis numerus nobis ignotus es- set sufficiens, in quocumque peccato veniali ex- poneremus nos periculo peccandi mortaliter, & hoc ipso mortaliter peccaremus. Dices eo- dem argumento probaretur quodlibet veniale ratione periculi esse mortale, quia disponit ad mortale. Respondeo non esse simile, quia licet veniale sit dispositio, tamen est remota, quae per se non est moralis occasio peccandi; vnde si so- lus numerus peccatorum venialium constitue- ret mortale, de quocumque veniali esset timen- dum, an expleret illum numerum. Tandem con- firmatur ex illo Prot. 1. 24. Septies in die cadit ius- sus, vbi numerus certus pro incerto ponitur, & tamen tribuitur iusto.

Contra hanc veritatem docuit glossa cap. tria sunt, de penitentia, dist. 1. propter verba Augustini epistola centesima sexta ad Iulianum, vbi de veniali- bus loquens ait, si collecta contra nos fuerint, ita nos grauabunt, sicut vnus grande peccatum. Tamen pie exponenda sunt ista, videlicet posse multa peccata venialia ita nocere dispositiuè, quia sunt

III.

occa-

occafio committendi peccata mortalia, quod af-
ferit D. Thomas articulo 4. ad 1. & eodem modo est
interpretandus Augustinus, tractatu 11. in Ioan. &
serm. 88. de tempore, & 4. de Sanctis, quomodo dixit
etiam Sapiens, qui spernit modica, paulatim, decidet;
Ecclesiast. 19.

IV.

Alij, vt refert Victoria relectione de charitate, licet
non verbis, tamen re ipsa consentiunt cum illa
glossa, nam dicunt peccatum veniale aliquid
charitatis tollere, ex quo fit, vt paulatim possit
homo propter multiplicationem venialium, ad
eum statum pertinere, vt si vnum vel leuissi-
mum committat, omnino à charitate excidat:
tamen addunt hoc non esse, quia multa venialia
efficient mortale: sed quia illud vltimum; quod
alias leue esset, propter detrimentum charita-
tis, fit mortale: quæ sententia non minus est fal-
sa, quam præcedens, & non minus exponit se ho-
mo periculo peccandi mortaliter in quodlibet
actu; nam quis scit an habeat charitatem ita re-
missam? Deinde licet peccatum mortale ideo
destruat habitum charitatis, quia habet de-
formitatem illi contrariam, non tamen defor-
mitatem contrahit, quia destruit charitatem:
non ergo ex illo detrimento tanquam ex prima
radice recte dicunt peccatum illud venia-
le esse mortale. Tandem hæc sententia suppo-
nit aliam falsam, scilicet veniale peccatum re-
mittere charitatem, quæ suo loco impugnamus.

V.

Sed contra. Nam si quis vnum, & alterum leue
furtum committat, & sæpe id faciat, tandem
peccabit mortaliter in illis actibus, alias posset
furari magnam quantitatem sine peccato mor-
tali. Respondeo, si quis habeat voluntatem fu-
randi sæpius illo modo, illa voluntas est pecca-
tum mortale, atque adeo actus omnis, vt ab illa
procedit, & ferè ita peccant omnes ij, qui habent
voluntatem furandi, & consuetudinem in illo
modo: si tamen non adfit vnà voluntas, neque
formalis, neque virtualis, contingere poterit
furari magnam quantitatem sine peccato mor-
tali, quamuis retentio omnium partium sit
mortalis, non quia ex venialibus fit factum
mortale, sed quia est ibi nouus actus, vel noua o-
missio non restituendi cadens in materiam gra-
uem. Vide Vegam lib. 4. cap. 11. & Sorum 3. de iusti-
tia q. 3. art. 3.

VI.

Sed vrgebit quis: ergo si quis habet volunta-
tem formalem, vel virtuales omittendi partem
aliquam leuem diuini officij, aut Missæ, aut earum
precum, quas Deo vouit, erit in statu mortalis.
Respondeo de his latius in propriis materiis esse
agendum: solum certum est nunc, peccata venia-
lia non posse efficere mortale, nonnunquam au-
tem materiam aliquam integram, quæ in multis
actibus diuersis non faceret singula mortalia, per
vnum actum intenta faceret mortale, quoniam
tota illa materia facit vnum obiectum graue cõ-
tra vnum præceptum, quod ex suo genere ad
mortale obligat, vt contingit in furto. Quando
vero illæ singulæ partes non faciunt vnum, quod
vni præcepto sit contrarium, actus non erit mor-
talis ex vi illius obiecti, sed habebit quasi mali-
tiam multorum venialium, & ita contingit in
casibus illis partialibus, præter illud de voto ha-
beat maximam difficultatem.

VII.
2. Propositio
communis.

Secunda propositio pro secundo sensu. Nul-
lum est peccatum mortale, quod ex accidenti
non possit fieri veniale. Est certa, & communis,
nam ex indeliberatione actus, omnia ex leuitate
autem materia; ferè omnia ex genere possunt in
indiuiduo esse venialia.

VIII.
3. Propositio
bipartita.

Tertia propositio. Peccatum veniale ex suo
genere numquam fit mortale, nisi addatur cir-

cunstantia speciem mutans, aut quidam amor
directè charitati contrarius. Ratio prioris par-
tis est, quia hoc differt veniale ex genere suo à
mortali ex genere, quod illius malitiæ ex natura,
& vi sua nunquam est coniuncta deformitas
mortalis. Confirmatur, nam si intra propriam
speciem posset hoc veniale fieri mortale; iam
quando tale non esset, non esset ex defectu suæ
speciei, sed quia non habet totam illam grauita-
tem speciei, quam habet veniale ex leuitate
materie, vel ex imperfectione actus.

IX.

Dices illo modo nullum est veniale ex genere,
quia nullum est peccatum, quod ex vi speciei suæ
non pugnet cum aliqua virtute: nulla au-
tem est virtus, quæ per se interdum non obliget
ad mortale. Confirmatur, nam peccatum potest
destruere virtutem contrariam omnino, hoc
autem non videtur fieri sine mortali. Propter
hæc dicitur aliqui nullum esse veniale ex genere
nisi illud, quod per se est indifferens, & sine ho-
nesto fine fit, sed hoc est contra communem sen-
tentiam, & non necessarium ad soluendas diffi-
cultates.

Obiectio.

Dico ergo primò, posse virtutem aliquam ha-
bere materiam adeo leuem, & ad conseruationem
nem charitatis non adeo necessariam, vt num-
quam propria suâ virtute ad mortale obliget,
nisi accedat obligatio superioris virtutis, vt Eu-
trapelia.

X.

Secundo dico eidem virtuti multa vitia spe-
cie diuersa posse esse contraria, ex quibus aliquod
esse poterit in sua specie adeo leue, vt neque pos-
sit omnino, neque grauius virtutem contrariam
destruere, & ideo nunquam mortale fit, specie
sua. Vltima pars conclusionis posita est propter
D. Thomam dicentem peccatum veniale inter-
dum fieri mortale, si quis in obiecto eius finem
vltimum constituat, quod est omnino certum,
quomodo intelligi potest illud Exechielis 10. Ni-
hil iniquius, quam amare pecuniam, & Iacobi 2. Qui
dilige mundum, non est charitas in eo. Quomodo etiam
Augustinus ait summam esse perueritatem frui
vtendis, & ratio est, quia tenemur solum Deum
diligere, vt vltimum finem.

XI.

Sed obiectum est in hac sententia D. Thomæ,
quid sit constituere finem vltimum in obiecto
venialis peccati. Dicunt quidam id esse peccare
venialiter solum propter peccare. Ita Gerson de
vita spirituali lectione 3. Sed non recte, nullus enim
peccat, qui non sub aliqua ratione boni velit
peccare, & ex illo motiuo attendenda est graui-
tas: vnde si quis vellet ipsum peccare formaliter,
vt contemneret Deum, esset quidem pecca-
tum mortale: si vero peccaret vt peccando ha-
beret materiam confessionis, non ideo grauius
peccaret.

primum.

XII.

Alij dicunt constituere finem vltimum esse
maxime diligere creaturam, Deum autem re-
missius, ita Adrianus quodlibeto 7. art. 2. & 4. mate-
ria de penitentia, & Petrus Soto tractatu de penitentia
lectione 14. & 15. videtur fauere Augustinus 1. de Ci-
uitate cap. 10. indicat enim interdum peccare ho-
minem mortaliter amando temporalia, licet illa
Christo non præferat, & Hieronym. lib. 1. contra Io-
uianum, & habetur 32. d. quest. 4. cap. origo. indicat
amore vxoris propter maximam intentionem
fieri peccatum mortale: & ratio est, quia ob hanc
intentionem fieri potest, vt homo magis diligit
obiectum illud, quam ipsum Deum. Dices illud
esse verum intentione, non appetitione. Sed con-
tra, nam ex illa maiori intentione sequitur illa
oppositio maior: nam si intensius diligit creatu-
ram, quam Deum, firmius adhæret per amorem
creaturæ, quam Deo: ergo qui ita amat ita est
dispo-

XIII.

dispositus, ut si occurrat occasio deserendi vel Deum, vel creaturam potius derelinquat Deum, quam creaturam.

XIV. Sed hæc sententia mihi nullo modo probatur, & falso nititur fundamento. teneri nos magis intensiue diligere Deum, quam cetera omnia, quod falsum esse in materia de charitate, & penitentia latius ostendo. Nunc breuiter ratio est, quia intensio per se neque cadit, neque potest cadere sub præcepto, quia nullo modo potest homini consistere qua intentione, & quo conatu amet. Deinde intensio actus non efficit actum malum per se, unde si rationes dictæ sententiæ vrgerent, etiam probarent non tantum actum venialem ex obiecto, sed etiam indifferentem, imo & bonum propter intentionem posse fieri mortale peccatum. Præterea sequitur omnes, qui ardentiter aliquid amant, exponere se periculo peccandi mortaliter: quod est absurdum: præterea vel ista intensio, quæ facit veniale mortale, est determinata, vel non, sed non respectiue vel consideranda, si primum sit, v. g. vt decem, vel vt octo: ergo quicumque amat illud obiectum intensiue, vt octo, peccat mortaliter: ergo etiam si habeat charitatem Dei vt centum, & creaturam illam amet, vt octo, peccabit mortaliter, quod euidenter est falsum, quia ille nullo modo diligit creaturam plusquam Deum, vel ille gradus intensiõnis non est certus, & ideo debet sumi ex comparatione ad dilectionem Dei, ita vt tunc solum, & semper sit mortale, quando in eodem subiecto excessus in intensiõnem charitatis. Et hoc primo est contra rationem, quia peccatum per se ex propriis, obiecto scilicet, & circumstantiis, habet propriam deformitatem: illa autem intensio per se non est mala, & remissio amoris Dei per se non est mala: ergo quod ille coniunguntur in eodem, non possunt efficere actum illum peccatum mortale, alias quicumque remisse amaret Deum, deberet mortaliter timere in se peccatum mortale, & peccatores in quocumque amore creaturæ peccaret mortaliter, quia intensus amant creaturam, quam Deum, quem non amant, nam tenemur Deum magis non solum intensiue, sed etiam appetitiue diligere, vt communiter docent Theologi cum Augustino 21. de Ciuitate cap. 26. Neque verum est per intensiõnem actus semper firmius adherere voluntatem si amores non sint eiusdem rationis, vt in proposito contingit, nam verus Dei amor ex charitate ex vi suæ essentiæ, licet sit remissus, firmius coniungit voluntatem cum suo obiecto quam quilibet amor intensus creaturæ, quod intelligendum est per se loquendo, nam per accidens ex fragilitate amatoris potest interdum inferior amator vincere. Ex quibus colligitur per solam actus intensiõnem nunquam veniale peccatum fieri mortale, per se loquendo: per accidens vero interdum posse si quis aduerneret inde sibi oriri mortalem quandam occasiõnem transgrediendi aliquod diuinum præceptum, tunc enim esset peccatum mortale non propter intensiõnem, sed propter periculum.

XV. Dicendum est ergo tunc aliquem constituturæ finem vltimum in obiecto peccati venialis, quando ex affectu ad illum paratus est alia præcepta grauiora transgredi, quod contingere posse videtur dupliciter. Primo, si quis directe, & expresse id animo concipiat, quod directe est contra charitatem Dei, & hoc sensu procedit secunda pars conclusionis. Secundo modo potest contingere implicite tantum, vt cum voluntate aliquis in actu exercito transgreditur graue præceptum, vt si otiose loquatur, v. g. vel cum huic

Suarez in primam secundæ D. Thomæ.

periculo voluntarie se exponit, vt dictum est: tamen in eo casu illa transgressio præcepti iam est circumstantia mutans speciem, vide Syluest. verbo Peccatum. §. 3.

Sed tunc quæret aliquis an in huiusmodi euentu ita augeatur malitia ex illo obiecto desumpta, vt intra propriam speciẽ putanda sit grauis, & mortalis. Respondeo ita videri cum Almaino tractatu 1. moralium capite 12. itaque qui ex nimio amore ludendi furatur, non solum furando, sed etiam ita amando ludum, peccat: quia ille amor non intensiue tantum, sed etiam appetitiue est nimius: neque satisficeret confessioni dicendo se fuisse furatum, nisi addendo ex nimio amore ludendi, quod sentit Caiet. q. 88. in 2a. art. 4. & disputatione sequenti, agentes de omisiõne à nobis diligenter exponitur.

Propositio quarta. Circa tertium sensum quæuis actus numero posse esse successiue veniale, & mortale peccatum. Conclusio de exteriori actu est per se manifesta: de interiori proba. Quia idem actus potest esse in principio indeliberatus, & si ratio magis aduertat, & voluntas in eodem actu magis perseueret, & consentiat, erit peccatum mortale: & potest contra in principio actus esse deliberatus, postea vero fieri potest, vt homo passione aliqua, vt ira, &c. paulatim accendatur, ita vt impediatur vsus perfectus rationis. Præterea idem patet in actu veniali ex leuitate materiæ: nam sicut potest idem actus successiue intendi, & remitti, ita ad maiorem, vel minorem materiam extendi. Idem patet, si in principio actus sit forte otiosus ex materia indifferente: & perseuerante eodem actu accedat grauis prohibitio homine aduertente, & illam considerante. Et ratio est, quia deformitas mortalis licet sit de essentia mortalis peccati, tamen accidit ipsi actui voluntatis, & ideo potest interdum esse & abesse ipso actu mutato tantum accidentaliter: indicat tamen D. Thomas 1. 2. questione 88. articulo quarto, illum actum manere eundem in esse naturæ non in esse moris, quia magna mutatio moralis in illo facta est, quod pertinet ad quæstionem de nomine, nam res per se patet.

Dixi tamen in conclusione successiue, quia simul non videtur, per se loquendo, eundem actum posse esse veniale, & mortale peccatum, quia istæ denominationes includunt oppositionem, & repugnantiam: licet negandum non videatur posse eundem actum simul habere malitias morales veniales speciẽ diuersas, & ita fieri potest, vt vni earum sit comuncta malitia mortalis, & non alteri: vt cum quis mentitur contra iustitiam, ibi est malitia contra veritatem, quæ non est mortalis, & est contra iustitiam, quæ est mortalis, & idem est notandum in similibus.

SECTIO VII.

An in omni subiecto in quo potest esse mortale, possit esse veniale.

TRACTAT hoc D. Thomas 1. 2. quæst. 89. articulo 2. & 4. Aduertendum est duobus modis intelligi posse aliquem carere potestate peccandi. Primo propter interiorem bonam dispositionem diuinæ gratiæ sibi inhaerentem. Secundo modo propter extrinsecum Dei fauorem, & protectiõnem. De posteriori hoc modo non est quæstio: nam certum est posse Deum aliquem in gratia ita confirmare, vt mortaliter peccare non possit: tamen possit venialiter, & contra potest re-

K k lin.

XVI.

XVII.

4. Propositio.

XVIII.

Exponitur propositio præcedens.

I.

Propositio duplex sensus quæst. & expeditur alter eorum.

Inquire cum potestate peccandi mortaliter, & nullo modo permittere, vt venialiter peccare possit, quamdiu mortaliter non peccauerit, & hoc saltem modo concessum fuisse privilegium hoc in statu innocentie hominibus est mihi verissimum, quod in prima parte demonstratur. Vide tractatum de opere sex dierum lib. 3. De altero autem sensu est difficultas, & supponendus est ille duplex modus peccandi venialiter, vel ex indeliberatione actus, vel ex parvitate materie, quibus suppositis.

II. Prima propositio. Fieri potest, vt aliquis possit peccare mortaliter, & non venialiter per indeliberationem. Probat, quia potest fieri, vt aliquis natura sua non sit capax actus indeliberati, qui tamen sit liber ad peccandum, vt patet in Angelo, vel etiam in anima separata; & idem putant aliqui factum fuisse in Adamo in statu innocentie, sed licet verum sit in eo statu non fuisse futuros actus indeliberatos; tamen non censeo illud provenisse ex solis habitibus, & iustitia inhærente, sed necessarium præterea esse arbitror singularem Dei potestatem, & favorem ad eum effectum præcipue.

III. Secunda propositio. Quicumque potest mortaliter peccare, potest etiam venialiter, quantum est ex intrinseca eius dispositione, ita Scotus & Gabr. 2. d. 21. & 24. & Almain. tractat. 3. capite vigesimo secundo, & refert Almainus, Altiſiodo. 2. p. Summa. Et probatur, nam qui potestatem habet peccandi mortaliter, potest eligere bonum delectabile turpe, & honesto, & hoc in gravi materia: ergo eadem ratione poterit idem peccare in materia levi, quia non potest intelligi intrinseca dispositio, quæ vnâ istarum libertatum auferat, non vero alteram, vt statim magis patebit.

IV. Confirmatur in Adamo, de quo est potissima controversia. Nam tota illa intrinseca dispositio, qua erat optimè affectus, nõ potuit illum necessario continere, ne committeret contra legem obligantem ad mortale: ergo si lex illa solum obligaret ad veniale, vt potuit fieri, eadem ratione non minus posset illam transgredi. Deinde sicut comedit de illa arbore sic prohibita, potuit comedere ex alia nullo modo prohibita, sine necessitate tamen, vel honesto fine. Tandem ne id faceret, non poterat necessario impediri ab aliquo habitu. Nam ipsi mei habitus, in eo potissimum, qui Deum non videt, subditi sunt libero arbitrio; nam habitibus utimur cum volumus, teste Aristot. nullus ergo habitus potest inferre per se necessitatem. Neque vero aliqua cognitio poterit illam inferre, quia Adamus non necessario actu considerabat omnia, alias neque mortaliter peccaret eadem ratione: præter has autem nulla alia perfectio intrinseca fingi potest, cui iste effectus tribuatur: ergo.

V. Porro eisdem rationibus concluditur Angelum natura sua posse venialiter peccare, quandoquidem potest mortaliter, nam sicut potest inconsiderate agere in materia graui, ita in materia leui. Dixi tamen natura sua, quia Angeli, & Sancti ob statum beatitudinis, nullo modo peccare possunt, Angeli vero mali propter obstinationis statum forte semper peccat mortaliter. Contra istam partem arguit D. Th. sup. art. 4. Nam Angelus nihil vult, quod non referat actu in vltimum finem, quia Angelus natura sua omnia resoluit ad prima principia. Primum autem principium in operabilibus est finis vltimus: ergo nõ potest Angelus deficere in medio, quin deflectat ab vltimo fine, quod est mortaliter peccare. Et

Extenditur præcedens propositio ad Angelos.

eodem ferè argumento vt videtur art. 3. de homine in statu innocentie, in quo hic ordo erat firmiter constitutus à Deo, vt quamdiu suprema portio hominis esset recte subdita Deo, omnes inferiores hominis partes essent optimo modo, & ordine subiectæ superioribus: ergo quamdiu homo in illo statu haberet Deum pro vltimo fine, non posset non velle omnia propter eum finem: ergo non posse venialiter peccare.

Ad primam rationem respondeo primo non videri necessarium, Angelum natura sua omnia necessario referre actu in vltimum finem, quia nulla est ratio, quare nõ possit velle aliquid particulare obiectum propter propriam eius bonitatem, nihil cogitando de alio fine. Confirmatur: nam Angelus etiam cum mortaliter peccauit, non retulit expressè & formaliter actum suum in creaturam, & in vltimum finem, sed solum in virtute, vt homines faciunt: patet etiam exemplo, quo Dicitur Thomas vritur, nam licet Angelus possit conclusionem, quam considerat, resoluit vsque ad prima principia, non tamen semper actu id facit necessario: sed deinde licet deus Angelum semper cogitare de vltimo fine, & referre omnia, quæ sunt referabilia in illum, tamen si vellet ob delectationem, vel aliam similem causam leuem, quod videret non esse referibile in ipsum verum vltimum finem, tamen esse referibile in istud bonum in communi, posset illud isto modo appetere, & non mortaliter peccaret, nam illa circumstantia, vel aduertentia non addit mortalem malitiam, & homo potest interdum isto modo peccare venialiter.

Ad secundam concedo illum ordinem fuisse statutum à Deo in statu innocentie: dico tamen non potuisse infallibiliter seruari propter ea tantum dona, quæ in homine inhærebant, quia illa non efficiabant vt homo omnia opera sua in eo statu necessario actu referret in verum vltimum finem: oportet ergo præterea addere singulare præsidium, & Spiritus sancti auxilium, vt a se libi diximus.

Propositio tertia. Per se, & absolute innuincibili ignorantia nullus potest venialiter peccare, qui non possit etiam mortaliter, quantum est ex intrinseca dispositione eius. Probat: nam duobus modis potest id contingere, primo si quis haberet imperfectam quandam libertatem, quæ sufficiens esse solet ad peccandum venialiter, & tamen non haberet perfectam libertatem ad peccatum mortale, quem modum censent aliqui contingere in pueris ad vsum rationis accedentibus, nam prius habent imperfectum rationis vsum, & idem putant posse contingere in aliquibus amentibus, & dormientibus, quod etiam censet probabile Victoria cum Nominalibus p. 2. in relectione de peruenientibus ad vsum rationibus: hunc autem modum esse impossibilem aperte indicat D. Thomas 1. 2. quest. 89. artic. 6. & in 4. d. 91. artic. 4. Probat, quia nullus potest peccare, quia non habeat eum rationis vsum, quo possit honestum à turpi discernere, & quod velit horum eligere, sed qui habet istam facultatem rationis, & libertatis, potest mortaliter peccare: ergo, &c. Maior patet, quia omne peccatum essentialiter includit privationem honestatis debite in esse: ergo omne peccatum necessario seponit potestatem honestè operandi: ergo, &c. Confirmatur, nam peccatum veniale minus malum est, quam mortale, qui autem potest cognoscere minus malum, potest cognoscere maius in eodem ordine: ergo, &c. Confirmatur secundo, quia qui potest peccare

VI.

VII.

VIII.

3. Propositio. Vnus modus contrarius huic propositio.

care venialiter, potest mereri, & potest se ipsum referre in vltimum finem, & suas actiones: nam si venialiter peccat, est quia non refert: ergo potest peccare mortaliter.

IX. Secundo modo potest accidere si aliquis ita periceretur gratia Dei, vt necessario contineretur ne peccaret mortaliter, non tamē venialiter. At neque hic modus potest admitti, propter rationes ferē factas in secunda cōclusionē *num. 3.* & 4. quia omni illa intrinseca dispositione, quæ sit per habitus, vtimur cum volumus: ergo nullam infert necessitatem. Confirmatur, nam omnes illi habitus per se non coniungunt hominem cum vltimo fine perfectē, & non minus permittunt non considerare cum homo operatur in materia graui, quam cum operatur in materia leui: ergo, &c. Tandem id patet inductione in Adamo, & Angelis: & in ipsis beatis, solum actualis visio, & amor potest auferre potestatem peccandi.

X. Sed arguitur contra priorem partem. Nam in motibus secundo primis reperitur libertas sufficiens ad peccandum venialiter, & non mortaliter: ergo. Confirmatur, nam peccatum veniale est quid imperfectum in genere moris: ergo imperfecta ratione, & libertate committi potest. Sed hæc esse potest in aliquo, vt in paruulo: ergo. Propter hoc dicunt quidam conclusionem habere verum in peccato veniali quod per deliberationem perfectam committitur, sed non est necesse. Dico ergo propterea addi in conclusionē *per se*, in motibus enim secundo primis per accidens est hominem non exercere actum ea libertate, & rationis perfectione, qua reuera præditus est, quam si modo haberet non imputaretur sic operanti defectus illius actus, qui propriæ culpæ tribuitur: quia absolute potuit vitari ab homine habente perfectam facultatem, & libertatem arbitrij: quia vero homo neque actu vitatur illa facultate, neque moraliter potest sine magna difficultate, propterea culpa illa venialis est: quocirca licet demus pueros paulatim peruenire ad vsum rationis, & prius habere aliquem modum discursus, & quandam forte indifferentiam in suis actibus: tamen donec ratione, & libero arbitrio perfecte vti valeant, neque sunt domini suorum actuum, neque etiam viliam venialem eontrahtunt culpam. Vnde ad confirmationem dico, ad peccandum venialiter sufficere quidem imperfectum vsum libertatis: dico tamen necessariam esse perfectam vim deliberandi in eo, qui sic imperfecte operatur.

SECTIO VIII.

An mortale debeat necessario præcedere veniale.

I. Questionem hanc tractat D. Th. 1. 2. q. 89. artic. 6. sub hoc titulo, vtum peccatum veniale possit esse cum solo originali, quia hoc loco non est questio de homine in statu innocentie, de quo iam diximus. Est autem eadem controuersia de homine in puris naturalibus: sed eodem modo definienda quo de homine lapsō, vt etiam docuimus in tract. de opere sex dierum lib. 3. cap. 12. an. 15. Aduertendum ergo est omnes in hoc conuenire, quod si homo quando ad vsum rationis peruenit, in primo forte suo actu se ad Deum conuertat, & gratiam consequatur, postea posse peccare, & indifferenter incipere à peccato veniali, aut mortali. Difficultas est ergo de homi-

Suarez in primam secundæ D. Thom.

ne peccante tam mortaliter, quam venialiter. Et partem a firm. docuit D. Thomas citato artic. 6. & questione vigesima prima, de veritate artic. 3. ad 4. & de malo artic. 2. & in 1. d. 42. q. 1. art. 5. ad 7. Fundamentum est, quia homo in primo instanti vsum rationis tenetur se conuertere ad Deum, quod si faciat iustificabitur; si non faciat, mortaliter peccabit. Maior patet primum quod in eo instanti primo homini occurrit, est deliberatio de se, & de suo vltimo fine: ergo, &c. Confirmatur primo, quia alias posset mori homo in peccato originali, & solo veniali, & consequenter absque vlla pœna alterius vitæ. Consequens videtur falsum, nam posset in eō statu mori: nullus est autem locus in inferno, in quo puniti possit iste homo. Confirmatur secundo; Nam in cap. maiores, de Baptismo, indicatur hominem adultum in originali existentem semper habere adiunctum mortale peccatum.

In hac questione quid sit præceptum videamus. Secundo respondebimus questione. Aduertendum est, quid vocemur primum instans vsum rationis: nam cum ratio sit vis intellectus ad ratiocinandum, & conferendum vnum cum alia, ex qua vi sequitur potestas libere eligendi, peruenire ad vsum rationis est peruenire ad eū statū, in quo homo habet facultatem humano modo operandi: primum autē instans vsum rationis hoc loco non sumitur mathematice pro illo primo instanti tēporis: quo homo incipit esse dispositus vere, ad vtendum ratione: neque etiam significat illud, in quo primo incipit deliberare, sed significat illud instans, vel tempus, in quo perficit suam primam actionem perfectē liberam quoad exercitium, & specificationem, vnde humano modo loquendo, inter illud instans primum, de quo homo est aptus ad ratiocinandum, & instans, quo potest peccare, est aliquid temporis, quia deliberatio humano modo non fit sine tempore, imo addit Victoria in relectione de hære, non censeri primum instans vsum rationis, donec aliquis censeatur percipere actu aliquid tantquam honestum, vel turpe, & ita eligat, vt stimulum conscientie sentiat, quod probabile est, licet forte non sit simpliciter necessarium. Hoc posito vult D. Thomas teneri hominem ex singulari præcepto efficere, vt ille primus actus, quem in prima deliberatione efficit, sit conuersio ad Deum, tamen in hoc explicando Thomistæ non consentiunt.

Quidam illorum dicunt debere illam conuersionem esse necessario amorem Dei verum super omnia, ita Capreolus 2. d. 40. artic. 3. ad argumenta Soto libro secundo, de iustitia quest. 3. artic. 2. & Nauar. capite septimo, num. 11. & cap. quando num. 47. & verè Th. videtur sensus D. Thomæ, quia vult istam conuersionem esse dispositionem sufficentem. Ratio esse potest, quia nullum præceptum, nisi charitatis, obligat hominem vt conuertatur in Deum per se: hoc autem præceptum cum affirmatiuum sit, & non obliget pro semper, nunquam videtur melius obligare, quam in primo opere, nam illo transacto non erit maior ratio de vno tempore, quam de alio, vsque ad extremum vitæ periculum. Est autem absurdum tanti præcepti obligationem eicere in vltimum vitæ terminum: ergo. Confirmatur, quia ordo nature postulat, vt cum homo inchoat vitam ratiōalem, incipiat à cognitione vltimi finis, nam ex ea pendet bona institutio vitæ. Sed huic sententiæ contraducunt reliqui Thomistæ, & reliqui omnes Theologi, quia non est credibile Deum obligasse hominem in prima illustratione rationis ad primum, & difficillimum præceptum statim exequen-

II. Exponitur questio sensus, quæ ad 1. eius partem.

III.

1. Interpretationis opinionis D. Thomæ.

quendum. Confirmatur, quia cognitio Dei est homini valde difficilis, & non potest multa disciplina, & tempore comparari, & præcipue illis, qui educantur inter homines, qui veram fidem Dei non habent.

IV. Interpretatio.

Alij ergo dicunt illam voluntatem liberam debere esse conuersionem quandam in bonum honestum in communi, id est, propositum sequendi in omnibus, quod est rectum, quam dicunt conuersionem in confuso in Deum, ita Caietan. citato articulo, & 1.2. q. 10. articulo quarto, Victoria, supra & fauer D. Thomas q. 14. de veritate articulo 11. ad 1. Probat quia cogitatio de bono honesto in communi est facilis, & conuersio in illud obiectum est necessaria, vt cætera opera hominis procedant ex appetitu boni honesti, ad quod tandem homo refertur. Confirmatur: nam præcepta negatiua obligant hominem in primo instanti: ergo & aliquod affirmatiuum: ergo maxime hoc. Confirmatur secundo, quia in illo instanti proponitur homini lex naturalis per ipsum naturæ lumen: ergo tenetur tunc acceptare illam legem, atque adeo proponere in omnibus parere illi legi.

V. Displicet præcedens interpretatio & impugnatur.

Hæc sententia non est mihi magis probabilis, quam præcedens, quod sic ostendo. Nam homo per se solum tenetur amare bona honesta particularia, hæc enim sunt per se necessaria ad rectitudinem operationum; ad amandum autem illa obiecta communi non tenetur per se nisi ob vnam ex duabus causis: prima ob necessitatem contritionis, nam huic coniunctum esse debet propositum honestè viuendi. Secunda, si homo deliberare velit, vel debeat de lege, seruanda in futurum, nam tunc tenetur proponere honestum sequi, præter has autem causas nulla est obligatio, quia præceptum operandi circa ista vniuersalia, & confusa neque scriptum est, neque sola naturali ratione satis colligitur, quia præter dictos casus numquam illud est per se necessarium ad rectitudinem: nam in primo instanti vñs rationis certum est non esse necessarium eum actum propter priorem causam, quia neque tunc habet peccatum mortale, cuius contritionem habere tenetur: neque tenetur ad amorem Dei super omnia, vt est ostensum. Quod vero propter secundam causam tenetur, patet, quia statuerè in communi de ratione vitæ in futurum instituentz, est res magni consilij, & iudicij: ergo morale non est puerum in prima voluntate obligari ad talem electionem. Secundo, quia in eo primo actu non statim occurrit homini cogitatio de vita futura instituenda, vel de communi ratione boni honesti, quod expressè videtur docere D. Thomas, & ratio est, quia pueri in primis illis cogitationibus mouentur conaturaliter à sensibilibus: & ideo primum de his cogitant quæ primum etiam sensibus occurrunt: vel de his, in quibus in pueritia magis versati sunt. Videantur dicta supra tract. 1. disp. 3. sectione 7. quia in illo principio vsus rationis solum obligatur ad ea, quæ euidenter ratione naturali cognoscuntur. Dicunt, huiusmodi esse honestum eligendum, sed contra, quia non est huiusmodi debere hominem, tunc deliberare de se ipso, neque est aliquis, qui tunc illam obligationem senserit. Vnde confirmatur, nam si est tale præceptum, nullus est, qui non inuincibiliter ignoret illud in illo instanti: cum neque in eius mentem veniat, neque aliquid facere possit vt illud cognoscat: superfluum ergo est tale præceptum.

VI.

Ad primam rationem istorum respondeo, licet

fit facile cogitare de bono honesto, tamen difficillimum est, vt de eo sit prima cogitatio cum homo ab aliis sensibilibus moueatur. Respondeo secundo illam conuersionem ad bonum in communi non esse necessariam, vt sequentia opera sint honesta: nam quodcumque obiectum potest homo amare propter determinatam rationem honesti temperatiæ, vel iustitiæ, licet nullum habuerit actum circa honestum in communi. Ad primam confirmationem, primò non est par ratio: nam præcepta affirmatiua non obligant semper, sicut negatiua. Secundo dico fieri posse vt aliquid affirmatiuum obliget, sed non illud generale, sed particulare aliquod, v.g. misericordiz, vel temperantiæ. Ad secundam confirmationem respondeo primo in illo instanti non proponi talem legem. Secundo cum proponitur lex, non tenetur homo statim illam exequi, sed suo tempore. Negandum tamen non est huic, & superiori sententiæ, debere hominem non differre istam conuersionem, vel deliberationem vsq; ad finem vitæ, neque per multum tempus, quia amor Dei est Deo valde debitus, & tota ista deliberatio humano modo necessaria est ad rectitudinem vitæ: quando autem primum incipiat obligare, non potest certa ratione definiti, videtur tamè mihi numquam hominem sic obligare donec aduertat, & cogitet de ista, & aliquo modo sentiat istam obligationem, & tunc non in eodem instanti, sed intra aliquod breue tempus, quod moraliter & prudenter describendum est.

Ad 1. probat. un. 4.

Tertius modus explicandi præceptum D. Thomæ, est teneri hominem in sua perfecta deliberatione aduertere, an id quod eligit honestum sit, vel turpe, & eligere honestum, & hanc vocant implicite conuersionem in Deum. Hęc sententia in re verum dicit, quia semper tenetur homo, cum libere operatur, non peccare, & consequenter honestum sequi: tamen est omnino præter sententiam D. Thomæ, quia illa obligatio non oritur ex singulari præcepto conuertendi se ad Deum, sed ex generali obligatione operandi honeste, si operatur, & prædicta sententia nihil refert ad presentem questionem. Et hæc tenus de prima parte ex his ad secundam partem, & questionem propositam, sit.

VII. Interpretatio notaciendi ad 11.

Prima propositio. Possit hominem tam venialiter peccare, quam mortaliter pro sua libertate. Primo, quia allato illo præcepto nulla est ratio necessaria ordinis inter hæc peccata, & primum obiectum, quod occurrit, potest esse leuis materia: ergo si homo circa illud peccet venialiter peccabit. Dicunt quidam illum primum actum semper procedere in virtute prioris actus naturalis, quo voluit homo esse felix, & ideo si in illo primo actu libero eligat materiam turpem, etiam leuem, virtutis vult habere felicitatem, sequendo quod prauum est, quod est velle constitutere vltimum finem in illo obiecto. Sed hoc falsum est, quia neq; talis actus prior præcedit, in cuius virtute alius subsequatur, vt scilicet dixi: neq; si præcessisset, id sufficeret ad peccatum mortale, alias omnia peccata venialia essent mortalia, quia in omnibus virtute continetur appetitus felicitatis: non ergo id intendit homo peccando venialiter, sed solum vult aliquid pertinens ad communem felicitatem formalem, id est ad bonum. Confirmatur, quia nullus constituit vltimum finem in obiecto venialis peccati, nisi vel id expresse velit, vel ideo transgrediat aliquid præceptum graue, neutrum autè contingit in proposito. Secundo probatur, nam primum opus, quod

VIII. Propositio pro alia quaestione nisi parte proposita n. 2.

homo

SECTIO I.

Qualis sit ista diuisio, & quomodo differant ista membra.

homo elicit, quando est in statu primæ deliberationis, posset esse indeliberatus motus, atque adeo veniale peccatum: quod argumentum etiam proceditposito præcepto, quod D. Thomas inducit. Et vrgeri potest primo, quia illud potest inuincibiliter ignorari. Secundo cum illius præcepti executio tempus requirat, vt omnes concedunt, non est necessarium summam diligentiam adhibere: quare si interdum verba otiosa diceret, non propterea mortaliter peccaret, neque probabiliter loquitur Caietanus *supra*, qui oppositum sentit: nullum enim est, licet leuissimum, præceptum, in cuius executione non possit aliqua leuis negligentia intercedere. Tandem posito illo præcepto, & obseruatione eius non videtur necessarium hominem statim iustificari, quia potest homo aliquo actu, saltem breui tempore honestè operari ex cognitione naturali, ad quam non necesse est statim sequi iustificationem, vt suo loco dicemus: ergo post illam.

IX. **2. Propositio.** Secunda propositio. Frequentius contingit hominem prius venialiter, quam mortaliter peccare: patet, & quia potestatem habet vtroque modo peccandi, & facilius est venialiter peccare: tum quia minus requiritur deliberatio, & homo in principio vsus rationis quantumque cupiditate, vel affectione facile mouetur; tum etiam, quia obiecta, quæ illo tempore occurrunt, frequentius sunt leuiora: ergo facillime poterit venialiter peccare circa illa.

X. **3. Propositio.** Tertia propositio. Peccatum veniale potest esse simul cum solo originali, hæc sequitur ex dictis. Sed restat, vt respondeamus ad rationem D. Thomæ *num. 1.* positam. Respondeo ergo primo, eos, qui in peccato sunt originali, si gratiam non consequantur, non posse esse multo tempore sine peccato mortali, & ideo ferè numquam moraliter contingere adultum mori cum originali sine mortali, & ad hunc modum loquitur Innocentius III. *in cap. maiores, de Baptismo.* Respondeo secundo, eum qui in eo etiam statu habet peccatum originale, si in periculo mortis constituitur, iam tunc teneri se ad Deum conuertere, & ad gratiam præparare, propter mortis articulum: quod si non faciat, iam tunc peccabit mortaliter, quæ solutio per se vera est, tamen posita ignorantia inuincibili, vel aliquo casu fortuito, non procedit. Respondeo tertio, posito isto casu ad diuinam spectare prouidentiam, vt nullus in eo statu moriatur. Respondeo quarto, forte potest quis mori in illo peccato veniali, & postea cum cæteris paruulis in limbum recipitur: vel perpetuo puniatur leui aliqua pœna pro peccato veniali, quia numquam satisfacit ex defectu gratiæ; iuxta diuersas sententias infra tractandas.

DISPUTATIO III.

De diuisione peccati, in omissionem, & commissionem.

N præcedenti disputatione explicauimus id quod formale est, in peccato scilicet deordinationem eius, in hac vero quid sit materiale illius, nempe actus voluntatis D. Thomæ 1. 2. *quest. 71. art. 5. & 72. art. 6.* de hac etiam diuisione tractat.

Suarez in primam secundæ D. Thomæ.

I. Prima propositio. Sufficiens, & conuenienter diuiditur peccatum in remissionem & omissionem, ex communi sententiâ. Et probatur, nam peccatum est transgressio diuinæ legis; dupliciter autem id contingere potest, scilicet operando aliquid contra rectam rationem, vel non operando, quod recta ratio dicit. Primus defectus vocatur commissio, secundus omisio, inter quæ nullum est aliud membrum, quia opponuntur quasi contradictoriè: habetur etiam passim in scriptura de commissionis peccato, & passim de omissione. Iacobi 4. *Scienti bonum facere & non facienti, peccatum est illi.*

II. Secunda propositio. Differunt proprie commissio, & omisio: cum commissio negatiuo præcepto, omisio affirmatiuo per se opponatur. Est D. Thomæ *supra*, & omnium: & probatur, quia affirmatio per se opponitur negationi, & ideo commissio, quæ importat actum, opponitur prohibitioni negatiuæ, omisio vero, quæ per se consistit in non agere, per se opponitur affirmatiui. Huic assertioni contradicit Gabr. 2. d. 41. vbi vult omnem omissionem esse contra præceptum negatiuum, quo tenetur quis non omittere: & eadem ratione commissionem contra præceptum affirmatiuum, quo tenetur cauere illud malum: sed de nomine disputat, omisio enim nullo modo dici potest contra negatiuum præceptum, quia omisio non prohibetur, nisi affirmando, quia duæ negationes affirmant: commissio vero quodammodo dici potest contra affirmatiuum, non absolutum, quo tenetur quis simpliciter operari, sed quasi conditionatum, & quod ex hypothese obliget: nam cum aliquis vult operari circa talem materiam, facta hac hypothese, tenetur rectè operari, & hoc modo qui orat sine attentione, peccatum omissionis committit; quia licet non teneatur orare, tenetur orare attente, si orat, licet etiam dici posset teneri ad non orandum illo modo. Vnde hæc omnia in idem redeunt. Sed modus loquendi S. Thomæ est optimus omnium: nam hæc duo præcipue intenduntur in qualibet virtute: sequi bonum, cui opponitur omisio, & fugere malum, cui opponitur commissio.

III. Tertia propositio. Differentia commissionis, & omissionis in moralibus, per se non est formalis neque essentialis, sed materialis tantum, ita D. Thomas *illo art. 6.* Non est autem sensus nullam omissionem & commissionem differre essentialiter; nam id plane falsum est, sed sensus est non id habere ex eo quod sunt omisio, & commissio; atque adeo posse interdum esse eiusdem speciei, cuius ratio est, quia formalis ratio peccati in inordinatione, & priuatione consistit: ergo si inordinatio & carècia rectitudinis sit eiusdem rationis, peccatum erit eiusdem rationis, licet in vno contingat esse actum positiuum, & non in alio. Potest autem id contingere (inquit D. Thom.) cum omisio, & commissio opponuntur eidem virtuti. Sed addendum est, secundum eadem rationem. Exemplum D. Thomæ est in peccato furti, & omissione restituendi, nam vtrumque opponitur rectitudo iniustitiæ, & facit inæqualitatem eodem modo. Quod ideo addo, quia non satis est commissionem, & omissionem opponi eidem virtuti, vt sint eiusdem speciei, quod aperte patet.